

Cena 40 Kč

čtenář

MĚSÍČNÍK PRO KNIHOVNY

1

2017

ročník 69

TÉMA

Koncepce rozvoje knihoven České republiky na léta 2017–2020

ROZHOVOR

s Jitkou Hladíkovou, ředitelkou Krajské knihovny Vysočiny

Z MALÝCH KNIHOVEN

Knihovna v Černotíně probuzená z letargie a pocta Marině Cvětajeové ve Všenorské knihovně

↑ **Kraj Vysočina a jeho krajská knihovna** s. 10–13
Vizualizace plánované budovy

Foto: archiv Kraje Vysočina

Centrum Mariny Cvětajevové →
ve Všenorské knihovně s. 28–29
Galina Vaněčková, autorka expozice o životě
a tvorbě básničky Foto: Lukáš Kliment

← **„Pojď, milý můj...“ – ilustrace k Písní písní** s. 19
Pohled do expozice v Galerii Roberta Guttmana

Foto: Židovské muzeum v Praze

Metodičky a metodici – donkichoti v terénu ↓
s. 32–33 Příklad zdařilé práce – interiér Obecní
knihovny v Horoměřicích Foto: Hana Matějčková

↑ **Dvacátý šestý celostátní akviziční seminář** s. 16–18
Seminář se konal den před zahájením Podzimního knižního veletrhu
v Havlíčkově Brodě – pohled na výstavního sálu v Kulturním domě Ostrov

Foto: Denisa Szaffnerová

- 3** **Téma** **Koncepce rozvoje knihoven v České republice na léta 2017 až 2020** | Vít Richter
- 7** **Anketa** **k materiálu Koncepce rozvoje knihoven** | připravil –JaC–
- 10** **Rozhovor** **s Ing. Jitkou Hladíkovou, ředitelkou Krajské knihovny Vysočina** **Kraj Vysočina a jeho krajská knihovna**
| Jaroslav Císař
- 14** **Statistiky** **Pracovníci knihoven** | Dana Smetanová, Vladana Pillerová
- Události**
- 16** **Dvacátý šestý celostátní akviziční seminář (1. část)** | Denisa Szaffnerová
- 19** **„Pojď, milý můj...“ – ilustrace k Písní písní** | Michal Bušek
- Kronika**
- 18** **Vzpomínka na Janu Klimešovou** | Alice Košková, Marcela Petrovičová
- 24** **Dáma českého knihovnictví odešla** | Hanuš Hemola
- 20** **Jak na to** **Rok s pravidly RDA** | Jarmila Přibyllová, Jaroslava Svobodová
- 23** **Recenze** **Knihovnické pohádky o knížkách** | Lenka Šimková
- 25** **Knihovnám v malých obcích** **Knihovna v Černotíně probuzená z letargie** | Veronika Vališová
- 28** **Inspirace** **Centrum Mariny Cvětajevové ve Všenorské knihovně** | Alena Sahánková
- 30** **Právní hlídka** **Soudní dvůr EU o elektronickém půjčování** | Zdeněk Matušík
- 32** **Jak se budí knihovny – Pohledem metodika /4** **Metodičky a metodici – donkichoti v terénu** | Hana Matějčková
- 34** **Válka Walkerových aneb Jak vyzrát na literární workshopy** **Proč vůbec psát?**
| Jiří W. Procházka a Klára Smolíková
- 37** **Literární výročí** **Únor** | Milan Valden
- 38** **Ze zahraničí** **Knihovny v Grenoblu** | Jan Sekal
- 39** **Ze světa** | Roman Giebisch
- 40** **Novinky knihovnické literatury** | Monika Hrušková

ELEKTRONICKÁ VERZE A ARCHIV ČTENÁŘE — <http://ctenar.svkk1.cz>

CONTENTS

- Topic**
- 3** Libraries Development Policy in the Czech Republic, summer 2017 to 2020 | Vít Richter
- 7** Questionnaire on material for the Libraries Development Policy | drawn up by –JaC–
- Interview with Jitka Hladíková, Director of the Vysočina Regional Library**
- 10** Vysočina region and its regional library | Jaroslav Císař
- Statistics**
- 14** Library staff | Dana Smetanová, Vladana Pillerová
- Events**
- 16** 26th nationwide acquisition seminar (Part One) | Denisa Szaffnerová
- 19** „Come, my dear...“ – illustrations for the Song of Songs | Michal Bušek
- Chronicle**
- 18** The memory of Jana Klimešová | Alice Košková, Marcela Petrovičová
- 24** The lady of the Czech librarianship passed away | Hanuš Hemola
- How To**
- 20** A year with the RDA rules | Jarmila Přibyllová, Jaroslava Svobodová
- Review**
- 23** Librarians' tales about books | Lenka Šimková
- Libraries in Small Municipalities**
- 25** Černotín Library awoken from its lethargy | Veronika Vališová
- Inspiration**
- 28** Marina Cvětajevová Centre at the Všenory Library | Alena Sahánková
- Legal Observer**
- 30** EU court on electronic lending | Zdeněk Matušík
- How Libraries are Built – In terms of methodology / 4**
- 32** Methodologists – Don Quixotes out in the field | Hana Matějčková
- Walker's War or How to Outwit Literary Workshops**
- 34** Why write at all? | Jiří W. Procházka and Klára Smolíková
- 37** Literary Anniversaries February | Milan Valden
- 38** From Abroad Libraries in Grenoble | Jan Sekal
- 39** From the World | Roman Giebisch
- 40** Latest Librarian's Literature | Monika Hrušková

INHALT

- Thema**
- 3** Der Bibliotheksentwicklungsplan in der Tschechischen Republik für Jahre 2017 bis 2020 | Vít Richter
- 7** Umfrage zum Material des Bibliotheksentwicklungsplans | vorbereitet von –JaC–
- Gespräch mit Ing. Jitka Hladíková, der Direktorin der Kreisbibliothek Hochland**
- 10** Die Region Hochland und ihre Kreisbibliothek | Jaroslav Císař
- Statistiken**
- 14** Bibliothekangestellten | Dana Smetanová, Vladana Pillerová
- Ereignisse**
- 16** Das sechszwanzigste nationale Akquisitionssseminar (1. Teil) | Denisa Szaffnerová
- 19** „Komm, mein Lieber...“ – Illustrationen für das Lied der Lieder | Michal Bušek
- Chronik**
- 18** Die Erinnerung an Jana Klimešová | Alice Košková, Marcela Petrovičová
- 24** Die Dame des tschechischen Bibliothekswesens ist in die Ewigkeit eingegangen | Hanuš Hemola
- Wie Darauf**
- 20** Ein Jahr mit den RDA-Regeln | Jarmila Přibyllová, Jaroslava Svobodová
- Rezension**
- 23** Bibliothekarische Märchen über Bücher | Lenka Šimková
- Für die Bibliotheken in kleinen Dörfern**
- 25** Die Bibliothek in Černotín aus Lethargie aufgewacht | Veronika Vališová
- Inspiration**
- 28** Marina Cvětajevová Zentrum in der Bibliothek in Všenory | Alena Sahánková
- Rechtswache**
- 30** Gerichtshof der Europäischen Union über die elektronische Entleiherung | Zdeněk Matušík
- Wie weckt man bibliotheken – Aus dem Sicht eines Bibliothekars / 4**
- 32** Methodikerinnen und Methodiker – Außendienste Don Quijotes | Hana Matějčková
- Der Walker Krieg oder wie kann man Literarischenworkshops bekommen**
- 34** Warum soll man überhaupt schreiben? | Jiří W. Procházka und Klára Smolíková
- 37** Ein literarischer Jahrestag Februar | Milan Valden
- 38** Aus dem Ausland Bibliotheken in Grenoble | Jan Sekal
- 39** Aus der Welt | Roman Giebisch
- 40** Neuerscheinungen der bibliothekarischen Literatur | Monika Hrušková

Předsevzetí

Na počátku každého nového kalendářního roku si zpravidla dáváme předsevzetí. Knihovně na sklonku minulého roku nadělila vláda za výrazné pomoci a v součinnosti s představiteli knihovnických institucí a profesních organizací, doufejme, silný strategický nástroj, jak mnohá z nich uskutečnit. Projednala a odsouhlasila *Koncepci rozvoje knihoven na léta 2017–2020*. Jak s tímto nástrojem každý naloží, bude už záležet především na jeho taktických schopnostech vyjednávat a prosazovat oprávněné požadavky ve prospěch všech – dětí a mládeže, studentů i důchodců. Ostatně tomu věnujeme úvodní téma lednového čísla letošního ročníku a na ně navazující anketu mezi představiteli (rozumí se samozřejmě také představitelkami!) českého knihovnictví.

Koncepce však rozhodně není materiálem „jednostrunným“, ale mnohostranným – nejen z hlediska rozsahu. Předpokládá, že se z knihoven stanou ještě více pokladnice různorodých dokumentů, uživatelé a čtenáři budou jejich partnery při koncipování služeb a provozu těchto institucí na úrovni 21. století, stanou se demokratickým prostorem pro všechny za podněcující iniciativy jejich pracovníků. Bude záležet na každém z vás, vlastně z nás. Příklady naleznete již na stránkách tohoto čísla v příspěvcích o nadšení a elánu, který probudil z letargie knihovnu v Černotíně, nebo o Všenorské knihovně vzdávající poctu básničce Marině Cvětajevojové. Souvisí s tím rovněž rozhovor s ředitelkou Krajské knihovny Vysočiny, která se snad konečně dočká nové budovy. Od svého pracovního stolu jí jistě i za vás mocně držím palce. Paní ředitelce i knihovně.

Při novoročních předsevzetích by měl každý začít především u sebe. Tak se k tomu hlásím. Jistě jste si povšimli, že nejen obálka prvního čísla 69. ročníku, ale rovněž stránky uvnitř získaly novou, a jak s posvěcením redakční rady i věřím, sličnější podobu. Rád také sdělují, že i má předchůdkyně Lenka Šimková splnila své předsevzetí. Třicátého listopadu přivedla na svět novou občanku naší země jménem Kristýna.

Nejen jim, ale všem přeji pěkný nový rok! Náměty, podněty k předsevzetím leží všude kolem nás, jen se jich zmocnit a správně je uchopit. To vám také přeji.

JAROSLAV CÍSAŘ

Vydává:

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace Středočeského kraje,
ul. Generála Klapálka 1641, 272 01 Kladno

Evid. č. časopisu MK ČR E 485
ISSN 0011-2321 (Print) ISSN 1805-4064 (Online)
Šéfredaktor: PhDr. Jaroslav Císař
Redaktorka: PhDr. Pavla Vlčková
Grafická úprava a sazba: Kateřina Bobková

Sídlo redakce (příjem inzerce a objednávky na předplatné):

Středočeská vědecká knihovna v Kladně,
příspěvková organizace, Gen. Klapálka 1641,
272 01 Kladno
Tel.: 312 813 154 (Jaroslav Císař)
Tel.: 312 813 138 (Pavla Vlčková)
e-mail: ctenar@svkkl.cz; ctenar.vlkova@svkkl.cz;
redakcectenare@centrum.cz

Redakční rada: Ing. Jiří Mika (předseda),
Mgr. Svatomíra Fojtová,
PhDr. Ladislav Kurka, Mgr. Petra Miturová,
PhDr. Vít Richter, PhDr. Renáta Salátová,
PhDr. Vladimíra Švorcová

Tisk: SERIFA, spol. s r. o., Jinonická 80, 150 00 Praha 5

Distribuce:

Rozesílání časopisu zajišťuje A.L.L. production, s. r. o.,
Ve Žlíbku 1800/77, Hala 7A, 193 00 Praha 9
– Horní Počernice, tel.: 234 092 811 (sekretariát),
e-mail: info@predplatne.cz
Rozšiřují též společnosti holdingu PNS a. s.
– drobný prodej; MONITOR CZ, s. r. o.;
SUWEKO CZ s. r. o.; B. Welemínová – PERIODIKA.
Podávání novinových zásilek povoleno
Ředitelstvím poštovní přepravy Praha čj. 1371/1994
ze dne 20. 6. 1994
Podávání novinových zásilek bylo povoleno
Českou poštou s. p. OZSeč Ústí nad Labem
dne 21. 1. 1998. j. zn. P-327/98
Cena jednoho čísla 40 Kč, roční předplatné 460 Kč
(dvojčíslo 60 Kč)

Předplatné pro Slovensko: Heršlová Dana,
L. K. Permanent spol. s r. o., pošt. schránka 4,
834 14 Bratislava 34, tel.: 00421-02 49 111 203,
fax: 00421-02 49 111 209,
e-mail: herslova@lkpermanent.sk
Cena jednoho čísla 1,99 €, roční předplatné 22,56 €
(dvojčíslo 2,66 €)

Časopis vychází s podporou dotace z programu MK
ČR Knihovna 21. století. Vydavatel si vyhrazuje právo
zveřejnit publikované materiály i na internetu.

Číslo odevzdáno k tisku 9. 1. 2017.
Nevyžádané rukopisy se nevracejí.

Koncepce rozvoje knihoven
v České republice
na léta 2017 až 2020

V listopadu 2016 vláda projednala a vzala na vědomí *Koncepci rozvoje knihoven v České republice na léta 2017 až 2020 (dále jen Koncepce)*. Jedná se o strategický materiál navazující na koncepci, která se realizovala v letech 2011 až 2015.

- Proměna knihoven z pouhých půjčoven knih na živá vzdělávací, kulturní, komunitní a kreativní centra je dlouhodobým celosvětovým trendem. Tento trend sledují i české knihovny, ale proces proměny je velmi pomalý a naráží na celou řadu limitů.
- Ve veřejnosti stále přetrvává tradiční obraz knihovny, který jí práci s digitálními dokumenty nepřisuzuje.
- Stanovené cíle a změny lze uskutečnit pouze s kvalifikovanými profesionály.

Foto: archiv SVK Kladno – Tomáš Rys

Koncepci připravilo Ministerstvo kultury ČR v těsné spolupráci s Ústřední knihovnickou radou ČR, Národní knihovnou ČR a představiteli knihovnických spolků a sdružení. V úvodu je formulována nová vize rozvoje systému knihoven do roku 2020, postihující základní směry pro budoucí rozvoj.

Společně tvoříme knihovny jako nabídku služeb, informačních zdrojů a otevřeného prostoru pro vzdělávání, kulturu a osobní rozvoj.

SPOLEČNĚ

Knihovny nejsou izolovanými institucemi, naopak: tvoří spolupracující síť, kterou reprezentuje každý knihovník obsluhující svého čtenáře. Neopírají se však jen o spolupráci mezi sebou; hledají synergii s dalšími subjekty veřejného života: s kulturními, vzdělávacími i jinými institucemi, občanskými aktivitami i veřejnou správou. Rovněž své uživatele vnímají nejen jako zákazníky, ale také jako partnery a spolutvůrce knihovny. V neposlední řadě pak naslouchají i těm, kteří sami knihovnu nepoužívají, ale jako daňoví poplatníci její provoz hradí. Jen tak si knihovny mohou udržet svoje postavení nepostradatelné instituce, vůči které lidé cítí občanskou zodpovědnost.

ZDROJE

Knihovny poskytují přístup ke kulturnímu dědictví, vzdělání i zábavě prostřednictvím široké škály dokumentů zachycujících písmo, obraz, zvuk. Patří sem nejen dokumenty tradiční, tedy uložené na fyzických nosičích, ale čím dál větší význam mají dokumenty přístupné prostřednictvím digitálních sítí. Ke všem těmto zdrojům poskytují kvalifikovaný přístup, jsou tedy připraveny komukoliv pomoci s vyhledáním vhodného informačního pramene.

PROSTOR

Knihovny jsou sdíleným veřejným prostorem pro všechny bez rozdílu a bez ohledu na jazyk, náboženství nebo handicap. Prostorem, který musí být otevřený a zároveň bezpečný, odpovídá potřebám a požadavkům uživatelů a zároveň je ekonomicky efektivní. Knihovny jsou snadno dostupné nejen ve fyzickém prostoru (město, obec, kampus), ale i v prostoru virtuálním (responzivní web, sociální síť, aplikace...).

ROZVOJ

Knihovny ztělesňují minulost, uchovávají původní hodnoty, čerpají z tradic; přitom nabízejí zážitky z objevování nového, inspiraci a podporu pro tvorbu, práci, studium. Jsou každému svému uživateli spojencem v cestě osobního rozvoje. Nerozhodují za něj, ale nabízejí příležitosti, souvislosti, nové pohledy. Hájí svobodu projevu, podporují každého, aby si vytvořil vlastní poučený názor. Přispívají k soudržnosti a rozvoji komunit. Uchovávají paměť minulosti pro dnešek stejně, jako paměť dneška pro budoucnost.

PRIORITNÍ OBLASTI

Nová Koncepce obsahuje osm prioritních oblastí, které se dále člení na dílčí priority, projekty a konkrétní úkoly:

1. Knihovny ve virtuálním prostředí
2. Knihovny jako otevřená vzdělávací, kulturní, komunitní a kreativní centra
3. Budování knihovnických fondů a informačních zdrojů
4. Trvalé uchování tradičních knihovnických dokumentů
5. Výstavba knihoven, podpora infrastruktury ICT v knihovnách
6. Systém hodnocení a marketing veřejných knihovnických a informačních služeb
7. Vzdělávání pracovníků knihoven
8. Knihovny jako vědecko-výzkumné instituce.

Pro oblast veřejných knihoven má zásadní význam prioritní oblast č. 2 – **Knihovny jako otevřená vzdělávací, kulturní, komunitní a kreativní centra**. Zde se zdůrazňuje, že proměna knihoven z pouhých půjčoven knih na živá vzdělávací, kulturní, komunitní a kreativní centra je dlouhodobým celosvětovým trendem. Tento trend sledují i české knihovny, ale proces proměny je velmi

pomalý a naráží na celou řadu limitů. Knihovny mají značný potenciál rozvoje v oblasti neformálního a občanského vzdělávání a současně roste jejich význam při podpoře čtenářské, informační a digitální gramotnosti jak u dětí a mládeže, tak i u dospělé populace. Značný potenciál má dále rozvoj aktivit orientovaných na specifické skupiny uživatelů, zejména příslušníků menšin a lidí ohrožených sociálním vyloučením. Knihovny jsou tradičním a přirozeným centrem sociální inkluze. Pro fungování knihoven v menších obcích má zásadní význam systém podpory regionálních funkcí knihoven, jehož prostřednictvím jim krajské a další knihovny poskytují podpůrné služby. Cílem je zejména zajištění dostupnosti služeb ve všech místech ČR a vyrovnání rozdílů v úrovni poskytování služeb obyvatelům měst a malých obcí. Financování regionálních funkcí zajišťují kraje, ale v posledním období docházelo k nekontinuálnímu financování v některých krajích, což je příčinou nežádoucích diferencí v úrovni poskytování veřejných knihovnických a informačních služeb (VKIS) mezi jednotlivými obcemi, regiony a kraji. **Základní opatření této prioritní oblasti je možno shrnout do těchto hlavních bodů:**

- Využít potenciál sítě knihoven jako přirozených komunitních center
- Rozvíjet vzdělávací funkce knihoven zejména v oblasti celoživotního a občanského vzdělávání ve spolupráci se vzdělávacími institucemi a dalšími partnery na celostátní, regionální a lokální úrovni
- Podporovat čtenářskou a digitální gramotnost dětí i dospělých
- Podporovat kampaně na podporu čtenářství a společenské prestiže četby
- Rozšiřovat nabídku knihovnických a informačních služeb pro různé cílové skupiny a jejich potřeby (příslušníci menšin, různých věkových skupin, rozdílného sociokulturního zázemí či osoby se zdravotním postižením, osoby ohrožené sociálním vyloučením)
- Zajistit přístup k internetu, k prostředkům informačních a komunikačních technologií (ICT) a k digitálnímu obsahu všem bez rozdílu
- Rozvíjet regionální funkce knihoven
- Konceptně a metodicky podporovat dobrovolnictví v kultuře.

V oblasti digitálních služeb se bude klást hlavní důraz na rozvoj Centrálního portálu knihoven a zapojování co největšího množství knihoven všech typů. Rozhodující význam pro služby veřejných knihoven v digitálním prostředí by měla mít novela autorského zákona č. 121/2000 Sb., která umožní uzavírání kolektivních licencí pro zpřístupňování digitálních dokumentů prostřednictvím knihoven.

Doplňování knihovnických fondů bude podpořeno projektem na doplňování zahraniční literatury do fondů veřejných knihoven na podporu jazykového vzdělávání. Vzhledem k velmi pozitivní odezvě je společensky nezbytné akvizice této literatury nadále podporovat v rámci nově vytvořených center pro cizojazyčnou literaturu v jednotlivých krajích. Totéž platí pro akvizici literatury v jazycích národnostních menšin nebo zvukových knih pro zdravotně postižené občany.

Rozhodující podmínkou pro proměnu služeb knihoven, pro rozšíření jejich rozsahu a kvality je odpovídající **prostorové a technické vybavení**. V posledních desetiletích se podařilo vystavět a rekonstruovat řadu knihoven, zejména krajských a vysokoškolských. Na druhé straně lze doložit, že prostorová zanedbanost knihoven je stále mimořádně vysoká, až 90 % knihoven působících v obcích nad 5000 obyvatel nedosahuje doporučenou hodnotu plochy pro uživatele v rozsahu 60 m² na 1000 obyvatel. Nedostatečné prostory omezují ve více než třetině knihoven aktivity pro děti a možnost pořádání kulturních a vzdělávacích akcí. Většina knihoven má k dispozici základní informační technologie, často díky programu Ministerstva kultury Veřejné informační služby knihoven (VISK), ale není připravena na rozšíření nabídky služeb uživatelům v digitálním prostředí a na podporu digitální gramotnosti obyvatel. V knihovnách se nachází 39 % počítačů starších než sedm let a zejména v knihovnách malých obcí chybí vybavení novými zařízeními, jako jsou např. čtečky e-knih, tablety, herní konzole apod. I v budoucnu se počítá s podporou vybavení v rámci dotačního programu VISK. Zcela novým záměrem je vybudování metodického

centra pro výstavbu a rekonstrukce knihoven v Moravské zemské knihovně v Brně, které by mělo poskytovat poradenství knihovnám a jejich provozovatelům při přípravě projektů na výstavbu a rekonstrukce knihoven.

Knihovny jsou financovány z veřejných rozpočtů, proto je nezbytné dlouhodobě sledovat jejich společenské a ekonomické přínosy, hodnotit jejich výkony a efektivitu jednotlivých služeb. Nadále budou pokračovat projekty na **hodnocení efektivnosti investic do knihoven** a benchmarking knihoven. Zvláštní důraz se bude klást na zkvalitnění statistických dat o činnosti knihoven a měření služeb ve virtuálním prostředí.

Nabídka služeb v digitálním prostředí je velmi nevyrovnaná, zejména v případě knihoven provozovaných obcemi je často v podstatě nulová. Ale i tam, kde zajímavá nabídka existuje, je obtížné ji přitažlivě prezentovat veřejnosti. Situaci v tomto směru zhoršuje skutečnost, že ve veřejnosti stále přetrvává tradiční obraz knihovny, který jí práci s digitálními dokumenty nepřisuzuje. Proto bude věnována zvýšená pozornost využívání metod marketingu, public relations a propagaci knihoven na celostátní úrovni. Více by měla být propagována úloha knihoven ve společnosti ve vztahu k veřejné správě a veřejnosti.

Stanovené cíle a změny lze uskutečnit pouze s kvalifikovanými profesionály. Požadavky kladené na knihovny narůstají a zahrnují široké spektrum specializací. Jedná se např. o oblast digitalizace informačních zdrojů a poskytování elektronických služeb současné společnosti, komunitní role, vzdělávací funkce. Především v menších knihovnách je dramatický nedostatek pracovníků, kteří by byli schopni vytvářet a poskytovat služby spojené s digitálním obsahem, proto bude zvláštní pozornost zaměřena na oblast **vzdělávání pracovníků knihoven**. Předchozí průzkumy vzdělanosti, věkové a mzdové struktury pracovníků knihoven prokazují několik negativních trendů. Patří mezi ně vysoké procento pracovníků bez oborového knihovnického vzdělání (až 50 %), vysoká feminizace oboru (88 %) a stárnutí personálu knihoven. Nadále je nutné konstatovat nedobrou platovou situaci v knihovnách (průměrná mzda cca o 25 % nižší než celostátní průměr). Roste také počet ředitelů a vedoucích knihoven bez oborového vzdělání. V příštím období by měl vzniknout ucelený systém celoživotního vzdělávání pracovníků knihoven s širokou nabídkou rekvalifikačních a inovačních kurzů pro všechny specializované pozice v knihovnách.

Kromě hlavního materiálu zahrnuje Konceptce přílohu *Implementace Konceptce rozvoje knihoven v ČR na léta 2017–2020*, která obsahuje podrobný výčet opatření, podopatření a úkolů, které by se měly postupně realizovat. U jednotlivých opatření je uvedena institucionální odpovědnost za realizaci a též úroveň financování, která je předpokladem plnění jednotlivých aktivit v maximální kvalitě i kvantitě. Skutečná míra financování se však bude reálně odvíjet od možností veřejných rozpočtů v daném období.

Poslední přílohu materiálu tvoří *Plnění opatření Konceptce rozvoje knihoven v České republice na léta 2011–2015*. Zde je uveden přehled statistických údajů o financování, činnosti a službách různých typů knihoven v letech 2011 až 2015. Druhá část je věnována podrobnému hodnocení 21 priorit minulé Konceptce z let 2011–2015.

Velkým kladem nové Konceptce je, že u každé priority, projektu a úkolu je uvedeno, kdo za jejich plnění odpovídá. Často zde najdeme Národní knihovnu, krajské knihovny nebo některé specializované knihovny, ale nejčastěji jsou zmiňovány velmi obecně „knihovny a jejich provozovatele“. V této souvislosti je důležité zdůraznit, že rozvoj knihoven může podpořit rozumná dotační politika reprezentovaná například Ministerstvem kultury, pomoci mohou také velké projekty, jakým je například již zmíněný Centrální portál knihoven. Nicméně všeobecně platí, že změny v každé konkrétní knihovně mohou udělat jenom její pracovníci v těsné spolupráci se zřizovatelem či provozovatelem knihovny.

VÍT RICHTER | Národní knihovna ČR

Pozn.: Text Konceptce se všemi přílohami je k dispozici ke stažení na internetové stránce Informace pro knihovny: <http://ipk.nkp.cz/legislativa/konceptce-strategie-deklarace>.

Anketa k materiálu

Koncepce rozvoje knihoven v ČR na léta 2017 až 2020

V souvislosti s projednáním nové *Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2017–2020* (blíže viz text na s. 3–7) vládou ČR, ke kterému došlo dne 23. listopadu 2016, jsme oslovili některé představitelé současného českého knihovnictví a položili jim následující anketní otázky:

1. **V čem dokument splnil vaše očekávání a v čem ho naopak nenaplníuje?**
2. **Co si od přijetí materiálu vládou slibujete?**
3. **Co pro naplnění Konceptce hodláte udělat ve své instituci (na své pracovní pozici)?**

Roman GIEBISCH, předseda SKIP

1. Konceptce rozvoje knihoven definuje knihovny jako spolupracující síť a byl bych rád, kdyby široká veřejnost vnímala tuto síť jako funkční a nezastupitelný systém přístupu ke kulturnímu dědictví, vzdělání i zábavě. Velká role se zde klade na spolupráci nejen knihoven mezi sebou, ale i na spolupráci s dalšími kulturními a vzdělávacími institucemi, občanskými aktivitami i veřejnou správou. Dokument se zmiňuje také o zapojení knihoven do systémů školního a mimoškolního vzdělávání včetně celoživotního vzdělávání dospělých, rozvoje občanského vzdělávání a digitální gramotnosti celé populace. To je oblast, kterou se knihovnám dlouhodobě nedaří naplňovat, ovšem to není problém této konceptce, ale naprosté nespoupráce příslušných ministerstev. Nejedná se pouze o problém MK a MŠMT, ale také MPSV, které si například otázku vzdělávání seniorů přehazuje jako horkou bramboru a odvolává se na Kompetenční zákon. A to mohu zvolna přejít k odpovědi na druhou otázku...

2. Tuto koncepci schválila současná vláda, která má pochopitelně své priority a už velmi krátký mandát. V Česku teď budou volby každý rok a myslím si, že se uvolíme k smrti. Pochopitelně Konceptce rozvoje knihoven ČR na léta 2017–2020 je velmi důležitá pro knihovníky, měla by být důležitá pro jejich zřizovatele, ale kdo z členů vlády, která ji schválila, ji četl, tak to se zeptejte členů současného kabinetu. Touto vládou otřásá návštěva tibetského duchovního a zavedení EET. Jsem přesvědčen, že budeme spíše svědky letitého volebního boje vládnoucích stran, než naplňování vládou schválených koncepcí. Ale moc rád bych se mylil...

3. V rámci prioritních oblastí k zajištění budoucího rozvoje knihoven ve schválené Konceptci se chci věnovat dvěma oblastem, a to prioritě č. 2 –

Knihovny jako otevřená vzdělávací, kulturní, komunitní a kreativní centra a prioritě č. 7 – Vzdělávání pracovníků knihoven. Mojí institucí je Národní knihovna ČR, ale ta bude ještě řadu let procházet komplikovanou revitalizací, než se stane plnohodnotným kulturním a kreativním centrem. Ale v tomto ohledu jsou má očekávání světlá a věřím, že po revitalizaci v roce 2021 bude NK ČR naplňovat všechny tyto funkce. A celoživotní vzdělávání pracovníků knihoven je průběžný proces, který v NK ČR probíhá a z pohledu statistiky neorganizovalo Oddělení vzdělávání NK ČR nikdy více vzdělávacích aktivit než v současnosti. Pochopitelně otázkou je systematickosti tohoto vzdělávání, ale jsem přesvědčen, že právě schválená Konceptce celoživotního vzdělávání knihovníků nám tento systém pomůže nastavit.

Jana BENEŠOVÁ, ředitelka Knihovny Václava Čtvrtka v Jičíně

1. Jsem ráda, že Konceptce vznikla, shrnula poslání i práci knihoven, formulovala naše silné i slabé stránky a přijala opatření v nejdůležitějších oblastech. Důležité je i to, že pojmenovává finanční zdroje. V tomto směru mé očekávání naplňuje. V některých případech mi chybí větší konkrétnost, např. u financování regionálních funkcí. Ale to nejspíš konceptce ani nemůže...

2. Je to přehledný, jasný, stručný materiál. Snad si vláda uvědomí, že je třeba, aby v knihovnách pracovali vzdělaní a zapálení knihovníci, a nebude nám schvalovat platové tabulky, ve kterých jsou tarify pod zaručenou mzdou.

3. Líbí se mi označení knihovny jako obývacího města. V tomto směru pracujeme a budeme i nadále. Již nyní u nás je Klub aktivních seniorů a Klub mladých. Zveme různé skupiny obyvatel, připravujeme pro ně speciální akce. Díky zřizovateli se nám

podánilo částečně zrekonstruovat budovu, ve které sídlíme. Čeká nás ale další rekonstrukce a přístavba a také zřízení bezbariérového přístupu. Nyní jsme ve fázi studie a schvalování rozpočtu na projekt. Úkol je před námi opravdu velký. Vznik metodického centra pro výstavbu a rekonstrukce knihoven, uvedený v koncepci, bych proto uvítala co nejdříve.

Marie ŠEDÁ, krajská metodička Moravsko-slezské vědecké knihovny v Ostravě

1. Dokument má skvěle a s hlubokým vzhledem zpracovanou SWOT analýzu, pokrývá nejdůležitější oblasti rozvoje knihoven, zdůrazňuje roli profese knihovníka, což považuji za velice pozitivní. Dokument ale nepoukazuje na personální poddimenzovanost v knihovnách, povinnost se celoživotně vzdělávat (případně provázat vzdělávání s kreditovým systémem). Ale to snad bude součástí dokumentu týkajícího se celoživotního vzdělávání.

Také by mohlo být prospěšné zamyslet se nad koncepcí a sítí metodických center. Vznikají různá centra – např. pro konzervaci dokumentů, pro digitální dokumenty, výstavbu a rekonstrukce knihoven apod. a souběžně existují krajská metodická centra. Ucelená informace mi v Koncepci bohužel chybí.

2. Doufám, že přijetí Koncepce vládou s sebou přinese i podporu oblastí, které jsou v dokumentu zahrnuty, a to i finanční. Samozřejmě by její přijetí mohlo zvýšit i pozitivní přijímání knihovnictví jako oboru, který je součástí kvalitních veřejných služeb.

3. Na pozici metodika krajské knihovny – jednoznačně seznamovat kolegy v knihovnách s Koncepcí, s oblastmi, které mohou ve své práci využít. Celostátní koncepce je vždy východním materiálem a inspirací pro krajské koncepce. Je také „politickým“ materiálem, který lze využít při vyjednávání se zástupci samospráv, Spolkem pro obnovu venkova (SPOV) a dalšími organizacemi.

Tomáš KUBÍČEK, ředitel Moravské zemské knihovny v Brně

1. Koncepce je dostatečně obecná a její implementace dostatečně konkrétní, aby bylo možné si na jejím základě představit záměr budoucího vývoje knihoven. Nazval bych ji optimálně ambiciózní. Zahrnjuje jak tradiční funkce knihoven (tedy neopouští základy knihovnické práce), tak se snaží implikovat budoucí podobu knihovnické práce v důrazu na proměnu knihoven směrem ke komunitním centrům a nástrojům rozvoje obce. V případě těch větších knihoven ukazuje na jejich výzkumný, vývojový a badatelský potenciál. Takže z mého pohledu je to dobrý základ. Vzniká už jen otázka, co s ním bude.

2. To, co od každého podobného materiálu, který vláda vzala na vědomí. Může se stát, ale nemusí, nástrojem pro vyjednávání právě toho, co je v ní obsaženo.

3. Vzhledem k tomu, že jsme se do přípravy Koncepce aktivně zapojili už od samého začátku, přijímáme tím i odpovědnost za její realizaci. Moravská zemská knihovna se už při formulování textu zavázala k celé řadě činností, o jejichž rozvoj má zájem. V řadě případů šlo přitom jen o promítnutí aktivit, které již vykonáváme. Máme pak i svoji vlastní koncepci, která je v souladu s celkovou Koncepcí českého knihovnictví, a náš vlak už tedy vyjel. Nezapomeňte, že Koncepce je ze své povahy vizí, vyjadřuje se jí přesvědčení, že nějaká práce má smysl. Její příprava českými knihovnami je dohodou o společném sdíleném přesvědčení o významu a smyslu knihovnické práce a její přijetí vládou je potvrzením toho, že tento smysl má obecnější platnost a že může něco přinést celé společnosti. Nežijeme však v ideálním světě a čeká nás jistě mnoho střetů s realitou.

Hanuš HEMOLA, náměstek pro knihovní fondy a služby Národní knihovny ČR

1. Nemohu ani osobně, ani „institucionálně“ dokumentu v zásadě nic vytýkat, je společným dílem garantujícího ministerstva a knihovnické komunity a myslím, že se obě strany, první reprezentovaná Mgr. Skučkovou a druhá dr. Richterem, snažily postihnout jak vývojové trendy, tak i chronické bolesti českého knihovnictví. Kdo chtěl do Koncepce „mluvit“, tak měl po celou dobu jejího zpracování možnost. Nelze říci, že Koncepce něco nenavrhuje nebo nezmiňuje. Problém nastává až v její realizační fázi. U většiny cílů se předpokládá, že se budou realizovat v rámci stávajících objemů financí. Opět budeme stát před volbou, zda tu jednu pomyslnou korunu v kapse dáme raději do digitalizace, nebo do podpory vzdělávání, nebo snad do záchrany fyzických sbírek, které se díky kyselosti papíru rozpadají před očima. Z tohoto pohledu se pak celá Koncepce stává jen hitparádou zbožných přání.

2. Vláda vzala materiál, pokud se nemýlím, pouze na vědomí, tím trochu naznačila – *dělejte, co umíte, žádné jiné zdroje, než máte, nedostanete*. Takže od vlády si neslibuji nic. Důležitá bude role Ministerstva kultury. Jako reprezentant vedení Národní knihovny ČR (NK), tzn. příspěvkové organizace Ministerstva kultury, jsem velmi skeptický zejména u těch „velkých“ priorit, jejichž realizace – a v některých případech realizace v termínu „včerabylopozdě“ – vyžaduje prostředky, které řádově přesahují současné rozpočtové mantinely NK. U zřizovatele vůbec neví-

dím vůli o tom diskutovat, resp. diskuse se někde ztratí na cestě mezi oddělením knihoven a ekonomickým odborem ministerstva.

3. Jako člen top managementu NK: jednat, jednat a ještě jednou jednat o financování realizace jednotlivých priorit a jejich dílčích cílů se zřizovatelem, protože realizace většiny priorit bude stát a padat s finančními podmínkami, které budou NK vytvořeny. V pozici náměstka jsem rozdělil jednotlivé garance za realizace priorit mezi své kolegy. Nakonec vedle „velké koncepce“ máme svoji koncepci do roku 2020 s realizačními plány pro jednotlivé roky, která většinu priorit reflektuje z pohledu NK. Kontinuálně se snažíme uplatňovat priority z koncepce do přípravy projektů, s kterými se NK uchází o financování mimo zdroje příspěvku i mimo dotační tituly zřizovatele. Zpravidla se jedná o rozvojové úkoly nebo ověření perspektivních řešení v rámci pilotních projektů, problém však nastane, jakmile mají být vybraná ověřená řešení převedena do rutinního režimu, tam krachujeme na průběžném financování, vlastně nefinancování. Trochu se tím vracím k druhé otázce; problém je v penězích. Jak Ministerstvo kultury, tak i knihovnická komunita se tváří, že NK má někde v hlubokých klementinských sklepích nejen jezuitský poklad, ale také armádu nevyužitých knihovníků, kteří dychtivě čekají, až konečně dostanou nějakou práci. Nelze očekávat, že NK bude donekonečna absorbovat stále nové a nové činnosti a úkoly, jako tomu bylo po většinu 90. let a částečně i v prvních letech 21. století. Ten potenciál je dávno vyčerpán, a pokud nedojde k zásadní změně v nastavení příspěvku zřizovatele jak na provoz knihovny, tak i na mzdy, tak se stroj NK nezadržitelně zadrhne a roztlačí ho bude velmi obtížně.

Libuše NIVNICKÁ, ředitelka Knihovny Jiřího Mahena v Brně

1. Dokument samotný v mém vnímání obsahuje vše podstatné, co je pro rozvoj knihoven a jejich služeb důležité. Proti předchozí Koncepci jsou všechny oblasti shrnuty do menšího počtu priorit, což činí dokument konzistentnější. Na straně druhé mám trochu obavy z toho, abychom některá témata cestou tak trochu neztratili. Mám na mysli okruhy, jako jsou knihovny jako součást kreativních průmyslů, role knihoven v trvale udržitelném rozvoji a také zřejmější artikulace spolupráce s veřejností. Sama ve svém prostředí například cítím, že téma kreativních průmyslů nabírá na intenzitě, má zelenou, ale mnohdy se v této souvislosti neuvažuje o tom, že knihovny jsou součástí tohoto dění. Stejně tak např. na letošním kongresu IFLA jedním z top témat byla

Agenda 2030 OSN pro udržitelný rozvoj a zdá se mi, že i toto téma, obsažené v minulé koncepci, nijak dál nerozvíjíme.

2. Koncepce přijatá vládou je významný dokument, o který se každá knihovna může opírat při tvorbě svých plánů a kterým může argumentovat při vyjednávání se zřizovatelem. Velmi bych si přála, aby Koncepce napomohla tomu, že knihovny se svým ohromným potenciálem budou samotnými politiky více vnímány a akceptovány jako výhodní partneři pro naplňování řady dalších vládních koncepcí.

3. Při práci na Koncepci jsem se hodně věnovala oblasti celoživotního profesního vzdělávání. Personální management považuji za jednu z nejdůležitějších a zároveň nejobtížnějších disciplín v řízení knihovny. Chtěla bych proto ve své knihovně dále vyladit celý systém vzdělávání pracovníků. Ve službách veřejnosti pak docílit toho, aby ve všech našich knihovnách byli pracovníci, kteří přirozeným způsobem dokážou získávat důvěru lidí, přitáhnou jejich zájem a společně s nimi vytvářet knihovnu jako místo nepostradatelné pro každodenní život.

Tomáš ŘEHÁK, předseda SDRUK a ředitel Městské knihovny v Praze

1. Na to se těžko odpovídá, když jsem v pozici jednoho ze spoluautorů. Navíc – má očekávání nejsou ani tak spojena s textem samým, ale spíše s tím, co se bude dít teď. S tím, jak knihovníci novou koncepcí přijmou, jak se budou chtít podílet na jejím naplňování, zda se nám podaří spojit síly a uvést ji v život. Takže se mě, prosím, zeptejte v roce 2020.

2. Usnesení Vlády ČR je právní norma s vysokým statutem. Dává celé Koncepci punc toho, že Česká republika si je vědoma významu knihoven a považuje jejich rozvoj za důležitý. Je to něco, co se můžeme pokusit využít při vyjednávání o rozpočtech. Ale opakují – ještě důležitější než přijetí vládou je přijetí knihovnickou komunitou. Jestli my sami vezmeme společně Koncepci za svou, dokážeme mnohé.

3. SDRUK je v implementační části Koncepce zmíněn několikrát a počítá se s ním jako s důležitým hráčem. Odborné sekce SDRUK dávají dohromady odborníky na určitou problematiku napříč knihovnami a mohou tak být důležitou komunikační a koncepční platformou. Městská knihovna v Praze se významně zapojila do naplňování Koncepce předešlé a dá se předpokládat, že v tom budeme pokračovat. Zejména v oblasti marketingu knihoven a v otázkách zkoumání a prokazování ekonomické efektivity knihoven nelze náš podíl nezmínit.

Přípravil –JaC–

Kraj Vysočina a jeho krajská knihovna

Krajská knihovna Vysočiny se sídlem v Havlíčkově Brodu stojí znovu před osudovou otázkou, zda se dočká nové moderní budovy. Před několika lety byla tato otázka odložena na později, v listopadu 2016 přijatá *Koncepce rozvoje knihoven ČR na léta 2017–2020* potřebu nové budovy právě pro tuto knihovnu opět otevřela. Poslední proběhlé volby částečně změnilo složení krajského zastupitelstva. O situaci v čase „nula“, kdy si Krajská knihovna Vysočiny bude připomínat i 15. výročí v roli krajské knihovny, jsem si povídal s její ředitelkou.

Jak daleko jsou v současnosti přípravné práce na nové budově knihovny?

Přípravné práce na projektu pokračují, důležité je pro nás to, že jde o společný projekt našeho zřizovatele Kraje Vysočina a města Havlíčkův Brod, tedy města,

kde knihovna sídlí a pro které zajišťujeme i takzvanou městskou funkci knihovny. Na svém listopadovém jednání schválila již nová Rada Kraje Vysočina výběr dodavatele, který bude pracovat na dalších stupních projektové dokumentace a zajistí podklady pro vydání stavebního povolení. To všechno by mělo proběhnout do poloviny srpna roku 2017. Na vytipovaném pozemku pak vyroste budova knihovny a parkovací dům; investorem stavby knihovny bude Kraj Vysočina, parkovací dům bude financovat město Havlíčkův Brod.

Pokud vše proběhne zdárně, kdy by mohla být stavba zahájena a dokončena?
Na tuto otázku neumím v současné chvíli odpovědět. Původně se předpokládalo, že výstavba by mohla začít už v roce 2017, zda je to ale reálné, opravdu nevím. Zatím je jisté pouze to, že Kraj Vysočina i město Havlíčkův Brod podepsaly smlouvu s dodavatelem projektové dokumen-

tace, následovat by mělo vydání stavebního povolení a výběrové řízení na dodavatele stavby.

V čem plánujete, že by se v souvislosti s novou budovou měla zásadně změnit činnost vaší knihovny a poskytované služby?

Zásadní pro nás bude především společný otevřený prostor, který nabídne našim uživatelům více místa pro studium, různé odpočinkové či diskusní zóny, více dokumentů ve volném výběru. To jsme v současných podmínkách nabídnout nemohli, respektive jen v omezené míře. Nová budova by měla zajistit příjemné a přehledné prostředí pro komunikaci a relaxaci, optimální funkčnost provozu knihovny, variabilitu i dostatečné zázemí. Věříme, že se nám podaří vybudovat moderní knihovnické a informační centrum, příjemné a otevřené prostředí s multifunkčním využitím vhodné pro všechny věkové kategorie, které bude obsahovat prvky komunitní knihovny, a že dojde k posílení role naší knihovny jako kulturního a vzdělávacího centra.

Nacházíte inspiraci u nás nebo v zahraničí?

Snažíme se nasbírat inspiraci v našich i zahraničních knihovnách, jezdíme na zahraniční studijní cesty, které pořádají knihovnická sdružení SDRUK a SKIP, pravidelně navštěvujeme nejnovější knihovny v České republice, ať už jde o novostavby, či rekonstrukce knihoven. Necháváme se inspirovat zkušenostmi jednotlivých knihov-

Foto a vizuál: archiv Kraje Vysočina

Pohled na knihovnu zvenku směrem od parkoviště

níků. Často zaznívá, že jejich původní představa byla trochu jiná, ale teprve za provozu vidí, co mělo být v nových prostorách jinak nebo co nefunguje zcela podle jejich představ, co se chystají změnit. V zásadě ale převažují pozitiva, rady, na co si dát pozor, a to je pro nás v době příprav k nezaplacení.

V čem v současnosti nejvíce nevyhovují pronajaté prostory knihovny od města v budově Staré radnice?

Především v tom, že jde o historickou budovu, která byla postavena za zcela jiným účelem. Zásadní problém je ve velikosti pronajatých prostor. Budova patří městu Havlíčkův Brod, knihovna je zde v nájmu. Ve volném výběru je uložena jen malá část našeho fondu, v budově nemáme potřebné sklady pro uložení knihovního fondu. Většina fondu je uložena v jiné budově, čtenáři si tak musejí dokumenty objednávat, a my pravidelně každé ráno a každé odpoledne vozíme ze skladu bedny plné objednaných knih, časopisů... V době, kdy se do Staré radnice stěhovala tehdy Okresní knihovna, to bylo v roce 1974, šlo sice o malý zázrak, ovšem současným potřebám tento prostor nestačí a uspořádání jednotlivých oddělení, která nejsou vzájemně propojená, přináší řadu provozních úskalí.

¹ Integrovaný regionální operační program

Na čem před několika lety ztroskotala nadějně se vyvíjející snaha, aby vznikla v Havlíčkově Brodu nová budova knihovny?

Určitě šlo o více faktorů, ale tím zásadním byly finance. Na projekt nebylo možné čerpat finanční prostředky z IROP¹ a nepodařilo se zajistit ani jiný zdroj financování. Dovolím si citovat pasáž z podkladů pro jednání zastupitelstva kraje: „...nedostatek finančních prostředků k vybudování plánované novostavby KKV blokuje další rozvojové záměry a potřeby v oblasti zdravotnictví a sociálních věcí v areálu Nemocnice Havlíčkův Brod.“ Tady jen na vysvětlenou pro ty, kdo to nepamatují. Jednalo se o velice zdařilý návrh, který vzešel z architektonické soutěže a byl situovaný na okraj areálu havlíčkobrodské nemocnice. Do poslední chvíle jsme věřili, že se bude realizovat. Bylo už vystaveno stavební povolení, dokonce se prodlužovala jeho platnost! Bohužel ani současná pravidla pro čerpání finančních prostředků z IROP neumožní, aby se z nich nová budova mohla alespoň částečně financovat. Přesto věříme, že se to tentokrát podaří a knihovna bude mít vlastní budovu.

Co pocítujete jako silnou a naopak slabou stránkou provozu a činnosti vaší knihovny?

Jsme institucí s dlouhou tradicí – již od roku 1894 – a knihovny jsou obecně vnímány jako spolehlivé, důvěryhodné a bezpečné, to je jedna z našich silných stránek. Další silnou stránkou

KNIHOVNICTVÍ V KRAJI VYSOČINA V ČÍSLECH (údaje za rok 2015)

Počet knihoven v kraji

- **612 veřejných knihoven** (1 krajská, 4 pověřené, 35 profesionálních, 500 neprofesionálních a 72 poboček)
- **34 základních knihoven se specializovaným fondem** (galerijní, muzejní, archivní, lékařské, školní, farní aj. – zaevidované na MK ČR)
Pozn.: Tyto knihovny neodevzdávají roční statistické výkazy, a tak bližší údaje o jejich činnosti nejsou známy, proto nejsou zahrnuty do následujícího výčtu.

Počet pracovníků veřejných knihoven: 222,36 (přepočtený stav)

Počet čtenářů veřejných knihoven: 74 314

Počet výpůjček veřejných knihoven: 3 681 922

Objem prostředků na nákup nové literatury (za poslední tři roky)

- 2015: 18 448 409 Kč, z toho 1 869 225 Kč na periodika
- 2014: 17 788 634 Kč, z toho 1 803 122 Kč na periodika
- 2013: 17 501 558 Kč, z toho 1 859 088 Kč na periodika

Počet akcí pro veřejnost (čtenáře, děti apod.):

- kulturní akce: 4524
- vzdělávací akce: 3195

Krajská specifika

- velký počet knihoven ve velmi malých obcích
- 73,2 % automatizovaných knihoven
- pouze 4 pověřené knihovny a z toho plynoucí vysoký počet obsluhovaných knihoven na jednu pověřenou knihovnu (2. místo v ČR)

jsou lidé, na jedné straně naši odborní pracovníci, na straně druhé čtenáři, uživatelé, kterým jsou naše služby určeny. Jednou z výhod je i vícezdrojové financování. Jsme zřizováni Krajem Vysočina, ale zajišťujeme i funkci městské knihovny, na kterou finančně přispívá město Havlíčkův Brod. Dále žádáme o dotace a granty. Mezi slabé stránky našeho provozu bezesporu patří nedostatečné prostory, nevyhovující zázemí pro zaměstnance i uživatele, nemáme vlastní přednáškový sál. Všechny kulturní a vzdělávací aktivity, které pořádáme, probíhají v pronajatých prostorách, kde se střídáme s jinými subjekty. To vše pro nás znamená, že musíme plánovat s velkým předstihem. Přesto nabízíme našim čtenářům komplexní služby a připravujeme řadu kvalitních kulturních a vzdělávacích aktivit pro veřejnost.

Ve vašem kraji existuje určitá anomálie – v krajském městě Jihlava funguje výborná městská knihovna, vy zase plníte krajské funkce. Jak probíhá vaše spolupráce?

KRAJSKÁ KNIHOVNA VYSOČINY

knihovna v Havlíčkově Brodu vznikla 1894; založení krajské knihovny 2002

(údaje za rok 2015)

- **počet pracovníků:** 40
- **velikost fondu:** 334 938 knihovních jednotek
- **počet čtenářů:** 6637
- **počet výpůjček:** 372 273
- **počet akcí:** 293 kulturních, 988 vzdělávacích (pro veřejnost); 39 vzdělávacích (pro knihovníky v kraji)

Ano, máte pravdu, jsme kromě Kladna jediná krajská knihovna, která nesídlí v krajském městě. Bylo to dáno i okolnostmi, za kterých vznikaly jednotlivé kraje a následně krajské instituce. Nicméně spolupráce s jihlavskou knihovnou, a nejen s ní, je velice dobrá. Pravidelně připravujeme společné akce celokrajského charakteru. Naposledy to byl Festival slovenské literatury na Vysočině, který probíhal ve všech čtyřech knihovnách pověřených výkonem regionálních funkcí.

Na které z aktivit vaší knihovny byste ráda upozornila?

Je toho víc. Například v roce 2003 vznikl ojedinělý vzdělávací projekt pro veřejnost *Univerzita volného času*. Tato forma vzdělávání se stala velice oblíbenou a vyhledávanou, o čemž svědčí stále rostoucí zájem ze strany posluchačů. Nabídka oborů je pestrá, každý rok se snažíme přijít s něčím novým. Mezi nejoblíbenější a nejnavštěvovanější patří přednášky o literatuře, malířství, architektuře, ale i o historii Havlíčkovobrodského či zdravém životním stylu. Stále větší zájem je také o jazykové kurzy pro seniory, na oblíbené neztrácíme ani počítačové kurzy. Dále vydáváme elektronický časopis pro odbornou veřejnost *Knihovnícký zpravodaj Vysočina*. Jako první z krajských knihoven jsme v roce 2002 navázali na tradici oceňování nejlepších knihovníků z neprofesionálních knihoven, které již probíhalo v okresní knihovně od roku 1999 pod názvem *Malá knihovnícká slavnost*. Jednak to přispívá k podpoře činnosti knihoven, jednak je získané ocenění povzbuzením pro knihovníky, uznáním jejich obětavé práce, neboť je hlavně jejich zásluhou, že i v dnešní době zůstává kniha stále dobrým přítelem a rádcem každého člověka. Pod jejich vedením se knihovny postupně mění na moderní informační a komunitní centra obcí, automatizují se, mají vlastní webové stránky i online katalog. Cílem tohoto ocenění je také zvýšení zájmu zřizovatelů o provoz „jejich“ knihoven a případné zlepšení jejich umístění a vybavení.

Vím, že se také aktivně věnujete digitalizaci...

Ano, provozujeme krajskou digitalizační jednotku, kterou v roce 2012 vybudoval Kraj Vysočina. Cílem tohoto pracoviště je digitalizovat dokumenty regionálního charakteru. Spolupracujeme při tom s řadou institucí v našem kraji – knihovnami, muzei, archivy, samosprávou měst a obcí apod.

Do čísla přispěli

Mgr. Michal Bušek – Židovské muzeum v Praze ■ PhDr. Hanuš Hemola – Národní knihovna ČR ■ Mgr. Alice Košková – Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského ■ Hana Matějčková – Střeďočeská vědecká knihovna v Kladně ■ RSDr. Zdeněk Matušík – Národní knihovna ČR ■ PhDr. Marcela Petrovičová – Národní pedagogické muzeum a knihovna J. A. Komenského ■ Mgr. Vladana Pillerová – Národní knihovna ČR ■ Jiří Walker Procházka – spisovatel, scenárista ■ Mgr. Jarmila Příbylová – Národní knihovna ČR ■ PhDr. Vít Richter – Národní knihovna ČR ■ Mgr. Alena Sahánková – Všehorská knihovna ■ Jan Sekal – Francouzská národní knihovna ■ Ing. Dana Smetanová – Národní knihovna ČR ■ Mgr. Klára Smolíková – spisovatelka, scenáristka a lektorka ■ PhDr. Jaroslava Svobodová – Národní knihovna ČR ■ Bc. Denisa Szaffnerová – Severočeská vědecká knihovna Ústí nad Labem ■ Mgr. Lenka Šimková – Střeďočeská vědecká knihovna v Kladně ■ Veronika Vališová – Místní knihovna Černotín

Také se zapojujete do dění Podzimního knižního veletrhu v Havlíčkově Brodu.

Připravujeme soutěž *Nejkrásnější knihy Podzimního knižního veletrhu*, která je doprovodnou akcí veletrhu. Od roku 2005 se ceny předávají pod záštitou hejtmána Kraje Vysočina a partnery této soutěže jsou Kraj Vysočina, Český rozhlas Region, Tiskárny Havlíčkův Brod a město Havlíčkův Brod. Ceny se udělují ve čtyřech kategoriích – nejkrásnější kniha Vysočiny, nejkrásnější kniha veletrhu, nejkrásnější dětská kniha a cena čtenářů knihovny a posluchačů Českého rozhlasu Region.

Letos knihovna oslaví už 15. výročí v roli krajské knihovny. Jak se na to chystáte kromě přípravy nové budovy?

Přípravy jsou v plném proudu, slavit budeme po celý rok. Jednotlivé kulturní a vzdělávací akce pro veřejnost budou probíhat pod hlavičkou 15. výročí založení krajské knihovny. Chybět nebudou besedy se zajímavými osobnostmi, koncerty v sále Staré radnice i na havlíčkovobrodském náměstí, výstavy z historie a současnosti naší knihovny, na březen plánujeme křest komiksového leporela pro děti a řadu dalších aktivit i nějaká ta překvapení pro naše čtenáře. Tím největším dárkem by pro nás bylo zahájení stavby! Uvidíme, zda se to ještě v letošním roce podaří.

Děkuji za rozhovor a držím palce, abychom se někdy příště mohli setkat v nových prostorech vaší knihovny.

JAROSLAV CÍSAŘ

Pozn.: Více informací naleznete na <http://www.kr-vysocina.cz/krajska-knihovna-v-havlickove-brode-bude-osazena-zeleni/d-4072951/p1=1013>

<http://www.kr-vysocina.cz/pripravy-na-stavbu-krajske-knihovny-v-havlickove-brode-pokracuji/d-4076843/p1=1013>

Pracovníci knihoven

V dnešním příspěvku se zaměříme na pracovníky knihoven, vysvětlíme si některé s nimi související pojmy a způsob jejich správného vykazování. Z hlediska pracovních vztahů můžeme pracovníky rozdělit do tří základních skupin: zaměstnance v pracovním poměru, pracovníky pracující na dohody a dobrovolníky. Pojďme si nyní jednotlivé skupiny pracovníků blíže představit.

Zaměstnanci

Zaměstnanci jsou lidé v pracovním poměru, který obvykle vznikl na základě pracovní smlouvy. Za svoji práci dostávají plat. V celostátním ročním výkazu o knihovně *Kult (MK) 12-01* je sledujeme v oddíle VI. Zaměstnanci, a to podle odbornosti a dosaženého vzdělání. Odborné zaměstnance dělíme do dvou skupin podle oboru studia, který absolvovali. Ve skupině s knihov-

→ **V roce 2015 nevykázalo přes 1000 knihoven (přesně 1058) žádný úvazek, ani dobrovolníka a ani žádné osobní výdaje. Ve 20 % veřejných knihoven ČR tak, zdá se, nikdo nepracuje.**

→ **Můžeme tedy říct, že více než polovina zaměstnanců veřejných knihoven (56 %) nemá odborné knihovnické vzdělání.**

nickým vzděláním vykazujeme pracovníky, kteří získali kvalifikaci z knihovnictví nebo oblasti informačních věd absolvováním vysokoškolského, vyššího odborného nebo středoškolského studia, a pracovníky, kteří absolvovali rekvalifikační knihovnický kurz nebo od roku 2016 složili zkoušku z profesní kvalifikace v rámci Národní soustavy kvalifikací. Ve skupině ostatní odborní pracovníci vykazujeme vysokoškolsky a středoškolsky kvalifikované pracovníky v ostatních oborech. Zaměstnance bez kvalifikace vykazujeme v řádku ostatní, a to i tehdy, když pracují na knihovnickém místě, např. jako knihovník v přímých službách. Počty zaměstnanců uvádíme v počtu přepočtených úvazků na plně zaměstnané za rok. Ve statistickém výkazu za rok

2016 dochází k drobné změně, kdy budeme poprvé v samostatném řádku vykazovat zaměstnance s vyšším odborným vzděláním.

Pracovníci na dohodu

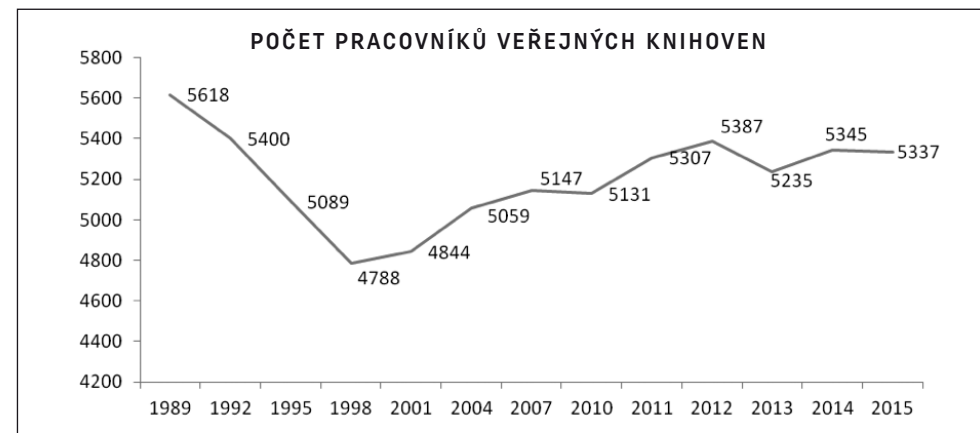
Na dohodu o provedení práce (DPP) nebo dohodu o pracovní činnosti (DPČ) pracují nejčastěji pracovníci menších, většinou neprofesionálních knihoven. Zde je nutné vysvětlit, že pojem „ne-

profesionální“ se nevztahuje ke kvalitě knihovny, úrovni poskytovaných služeb či kvalifikaci knihovníka. Je to termín, který označuje knihovny s pracovním úvazkem knihovníka do 15 hodin týdně, potažmo s otevírací dobou knihovny kratší než 15 hodin týdně. Naopak knihovny s úvazkem pracovníka vyšším než 15 hodin týdně jsou označovány jako profesionální. Pracovníci na dohodu dostávají za

svoji práci finanční odměnu. Počty těchto pracovníků v ročním výkazu nesledujeme, vykazujeme pouze čerpání mzdových prostředků na ostatní osobní náklady (OON).

Dobrovolníci

Je třeba uvést, že dobrovolnictví není pracovní právní vztah. Z této skutečnosti vyplývají určitá omezení pro využití dobrovolníků v knihovnách. Není vhodné, aby dobrovolníci suplovali odbornou práci knihovníků. Neznamená to však, že by dobrovolníci mohli dělat pouze pomocné práce. Dobrovolníci se mohou zapojit do zajišťování různých služeb a aktivit knihovny, např. jako lektori různých zájmových kroužků, předčítači knih, pomocníci při údržbě knihovního fondu, organi-

zátoři či pomocníci při různých akcích knihovny atd. Veškeré činnosti však vykonávají bez nároku na finanční odměnu.

Definice z Deníku zní: *Dobrovolník je člověk, který bez nároku na finanční odměnu a ze své svobodné vůle poskytuje svůj čas, zkušenosti, dovednosti a energii k rozšíření či zkvalitnění služeb knihovny, příp. napomáhá při aktivitách spojených se službami knihovny. Dobrovolník je člověk starší patnácti let.*

Dobrovolníky statisticky sledujeme od roku 2011 v oddílu VI. ročního výkazu. Zaznamenáváme dva údaje: počet fyzických osob a počet odpracovaných hodin dobrovolními pracovníky ročně. V roce 2015 vykázaly knihovny 2301 dobrovolníků, kteří odpracovali 93 693 hodin. Pro srovnání – v roce 2011, kdy se údaje začaly vykazovat, to bylo 1947 dobrovolníků a 77 760 hodin.

Osobní náklady

Finanční částky vynaložené na platy zaměstnanců, odměny pracovníků na dohody (OON) a související zákonné odvody vykazujeme v oddílu VIII. Výdaje, resp. náklady ve členění: platy, ostatní osobní náklady, náklady na zdravotní a sociální pojištění a zákonné sociální náklady.

Úskalí statistik

Problematické je vykazování dobrovolných pracovníků, ve kterém navíc existují značné krajové rozdíly. V roce 2015 nevykázalo přes 1000 knihoven (přesně 1058) žádný úvazek, ani dobrovolníka a ani žádné osobní výdaje. Ve 20 % veřejných knihoven ČR tak, zdá se, nikdo nepracuje. V závěru 90. let nastal strmý propad v počtu za-

městnanců veřejných knihoven, který poklesl až hluboko pod hranici 5000 úvazků. Po roce 2000 naštěstí následoval obrát a počty zaměstnanců začaly opět narůstat. Od roku 2011 kolísá počet kolem 5300 a ve srovnání roku 2015 s rokem 2014 je meziroční rozdíl nepatrný.

Pokud jde o složení zaměstnanců knihoven podle vzdělání, nejvyšší procento tvoří zaměstnanci středoškolsky vzdělaní v jiném oboru než knihovnictví (31 %) následovaní středoškolsky s odborným knihovnickým vzděláním (28 %), dále jsou to vysokoškoláci s knihovnickým vzděláním (16 %) a vysokoškoláci s neknihovnickým vzděláním (16 %) a 9 % tvoří ostatní zaměstnanci. Můžeme tedy říct, že více než polovina zaměstnanců veřejných knihoven (56 %) nemá odborné knihovnické vzdělání.

Národní knihovna ČR dlouhodobě sleduje vývoj personální situace v knihovnách České republiky především z hlediska vzdělání, věku, pohlaví, zařazení do platových tříd, finančního ohodnocení i z dalších hledisek. V pravidelných pětiletých intervalech realizuje průzkumy v této oblasti zvané *Analýza věkové, vzdělanostní a mzdové struktury pracovníků knihoven ČR*. Poslední proběhla v roce 2012, další nás tedy čeká letos. Údaje o zaměstnancích uváděné ve statistickém výkazu KULT by měly tvořit základ tohoto průzkumu.

DANA SMETANOVÁ

| Dana.Smetanova@nkp.cz

VLADANA PILLEROVÁ

| Vladana.Pillerova@nkp.cz

Dvacátý šestý celostátní akviziční seminář

Akvizice je jednou ze stěžejních činností v knihovnách. Na výsledky akvizice neboli doplňování knihovního fondu navazují další aktivity knihoven, především jejich služby, a to zpřístupňováním různých druhů dokumentů v on-line katalozích počínajíc, půjčováním čtenářům/uživatelům končíc. O své zkušenosti z akviziční praxe a o aktuální informace z této oblasti se opět přijeli podělit knihovníci z celé republiky.

Pohled na auditorium semináře v sále Staré radnice v Havlíčkově Brodě

Foto: Denisa Szaflnerová

Letošního už 26. celostátního semináře, který se konal 13. října 2016 den před zahájením Podzimního knižního veletrhu v Havlíčkově Brodě, se zúčastnilo téměř 100 akvizičních pracovníků ze všech typů knihoven. Seminář se uskutečnil v nově opravené budově Staré radnice v Krajské knihovně Vysočiny pod záštitou odborné Sekce pro akvizici Sdružení knihoven České republiky (SDRUK). Jako loni setkání zahájila Jitka Hladíková, ředitelka Krajské knihovny Vysočiny v Havlíčkově Brodě. Přítomní byli mj. pozváni na večerní program *Listování*. Ředitelka veletrhu Markéta Hejkalová poté představila tradiční knihovnicko-nakladatelské setkání se zástupci zhruba 14 nakladatelů.

Bilancování

Pestrý program akvizičního semináře připravil a jako vždy moderoval Aleš Brožek, ředitel Severočeské vědecké knihovny v Ústí nad Labem a také předseda Sekce pro akvizici SDRUK. Program obohatil i svým úvodním příspěvkem *Pětdvacet akvizičních seminářů – 25 inspirovajících setkání*. Ve svém úsměvném ohlednutí za seminář nezapomněl připomenout první setkání akvizitérů a porovnal statistické údaje z celé doby existence setkávání akvizičních pracovníků. I s letošním ročníkem proběhly semináře v devíti městech pro 1885 účastníků, kteří mohli vyslechnout celkem 175 přednášek. Zazněla ale také zcela zásadní informace o odchodu pana ředitele Brožka z funkce ředitele ke konci ledna 2017. S tím souvisí jeho odchod z funkce předsedy Sekce pro akvizici. Ing. Brožek označil za svého potenciálního nástupce v Sekci pro akvizici ředitele Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje Daniela Bechného.

Historie akvizice ve Vědecké knihovně Olomouc

Libuše Macháčová, vedoucí oddělení doplňování a zpracování fondů Vědecké knihovny v Olomouci (knihovna si loni připomínala 450 let své existence), se ve svém vystoupení zamýšlela nad dosavadní akvizicí v této instituci. V přednášce *Historie akvizice ve Vědecké knihovně*

Olomouc připomněla její důležité mezníky od počátků budování knihovny. Vývoj tzv. historických knižních fondů je úzce spjatý s dějinami olomoucké univerzity. V roce 1566 byla v Olomouci zřízena z popudu olomouckého biskupa Viléma Prusinovského z Víckova a za souhlasu papeže Pia V. jezuitská akademie a při ní vznikla knihovna. Návrat do historie z pohledu rozrůstání a obohacování fondu byl velmi zajímavý. Mnohé sbírky, které v minulosti knihovna získávala díky povinnému výtisku, jsou jedinečné. Způsob a možnost získávání povinného výtisku se v různých obdobích měnil a knihovna doplňuje svůj fond i dalšími způsoby, přesto povinný výtisk zůstává tím nejzásadnějším.

Plnění nabídkové povinnosti vysokých škol

Anděla Prchlíková, vedoucí oddělení doplňování a zpracování knihovních fondů Studijní a vědecké knihovny Plzeňského kraje, se věnovala akvizici z pohledu knihoven s nárokem na povinný výtisk a nabídkovou povinnost. Ostatně k tématu získávání neprodejných publikací z univerzitních nakladatelství vystoupila již v roce 2015 na poradě knihoven s povinným výtiskem a nabídkovou povinností, kde vyzvala ostatní akvizitéry k výměně zkušeností. Ve své prezentaci *Plnění nabídkové povinnosti vysokých škol II.* referovala o tom, jaká byla zpětná vazba od ostatních a jaká je současná situace v získávání především neprodejných publikací ze všech univerzitních nakladatelství. Předložila přehled vysokých škol ČR a rovněž poskytla know-how svého oddělení, kde nechyběl ani přehled trvalých (kontinuálních) objednávek knihovny. V závěru apelovala na společný postup zainteresovaných knihoven a na větší zájem knihoven (nejen s nabídkovou povinností) o toto téma, a to větším tlakem na vedení univerzit a vysokých škol. Postupně by se tak mohlo dospět ne k objednávkám celé produkce, ale k možnosti výběru titulů. Zajistil by se tak mnohem větší soulad se zněním zákona o neperiodických publikacích.

Standard pro dobrý fond

Důležitou podmínkou pro poskytování kvalitních služeb je nejen rozsah, ale především kvalita a aktuálnost knihovního fondu. Knihovně a jejich zřizovatelům by ke správné tvorbě knihov-

ního fondu mohl pomoci nově chystaný *Metodický pokyn Ministerstva kultury pro vymezení standardu doplňování a aktualizace knihovního fondu pro knihovny zřizované a/nebo provozované obcemi na území České republiky*. Tato metodika zvaná též *Standard pro dobrý fond* je ve fázi návrhu a je primárně určena knihovněm zřizovaným/provozaným obcemi (především knihovněm v obcích do 40 000 obyvatel). Na přípravě standardu se podílí Marie Šedá z Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě. Její kolegyně Gabriela Filipová, vedoucí oddělení akvizice knihovního fondu této krajské knihovny, vystoupila s informacemi o připravovaném dokumentu. Některé ze zásad standardu se podle jejích slov dají aplikovat i ve specializovaných knihovnách nebo větších knihovnách, jako jsou např. krajské knihovny. Předmětem a hlavními body standardu jsou zásady budování knihovního fondu (jeho rozsah a obsah), financování nákupu knihovního fondu, hodnocení využití knihovního fondu, aktualizace knihovního fondu a revize knihovního fondu.

Kurz knihovník akvizitér

Vedoucí oddělení vzdělávání a krajské metodiky Moravské zemské knihovny (MZK) Adéla Dilhofová přijela přítomně seznámit s náplní nově připraveného kurzu podle Národní soustavy kvalifikací. *Kurz knihovník akvizitér* je horkou novinkou a jeho příprava souvisí s koncepcí celoživotního vzdělávání knihovníků. MZK je na základě rozhodnutí MK ČR podle zákona č. 179/2006 Sb., o ověřování a uznávání výsledků dalšího vzdělávání, autorizovanou osobou nejen pro kvalifikaci knihovník akvizitér, ale i knihovník katalogizátor, knihovník pracovník správy fondů, knihovník v přímých službách a referenční knihovník. Jde o jakousi proměnu známého rekvalifikačního knihovnického kurzu, který ve stávajícím formátu bude naposledy probíhat v roce 2017. V následujících letech bude přizpůsoben právě oněm jednotlivým typovým pozicím podle Národní soustavy povolání. MZK obdržela akreditaci MŠMT pro kurzy všech pěti profesních kvalifikací, které mohou, ale nemusí předcházet přihlášení ke zkoušce. Výuka probíhá od září do března jednou týdně a obsahuje celkem 120 vyučovacích hodin. Kolegyně Dilhofová představila jednotlivé kompetence knihovníka akvizitéra podle Národní

soustavy kvalifikací, náplň kurzu a současně u zkoušky požadované odborné znalosti a dovednosti.

Způsoby doplňování chybějících exemplářů v NK ČR

Způsoby doplňování chybějících exemplářů v novodobých fondech Národní knihovny ČR představil ředitel jejího Odboru správy fondů Tomáš Foltýn. Ve své prezentaci o Virtuální depozitní knihovně se věnoval dalším postupům doplňování Národního konzervačního fondu NK ČR, které byly etablovány prostřednictvím projektu *Vytvoření kooperativního systému pro budování a správu novodobých konzervačních knižních sbírek v České republice a vývoj potřebných nástrojů*. Ten se v letech 2012–2015 financoval z dotačního mechanismu NAKI a zmíněné postupy by měly být dále rozvíjeny návazným projektem NAKI II *IN-PROVE: budování integrovaného prostředí pro PRůzkum, Ochranu, Výzkum a Evidenci novodobých knihovních dokumentů*. Cílem projektu, na němž se podílí NK ČR, MZK a Vědecká knihovna v Olomouci, je vytvoření kooperativního systému pro budování a správu konzervačních sbírek pro uchování kulturního dědictví v oblasti knižní kultury. Posláním projektu je minimalizovat škody na knižním dědictví a zvýšit efektivitu doplňování konzervačních sbí-

rek. Doplňování konzervačních sbírek se děje především ze seznamů vyřazovaných knih jiných veřejných knihoven, které mají povinnost knihy nabízet. Jádrem projektu bylo proto vytvoření aplikace, která bude zajišťovat kontrolu výskytu počtu exemplářů v knihovnách s konzervační povinností, bude spravovat systém Virtuální depozitní knihovny a evidovat exempláře v rezervních fondech. V neposlední řadě rovněž bylo úkolem projektu vytvořit automatizovaný nabídkový a poptávkový systém, který by zprůhlednil systém nabízení, dosud velice roztržštěný a neefektivní. Základním problémem je především velké množství seznamů, které z personálních důvodů nelze stihnout prověřit. Tento nástroj má umožňovat automatizovanou práci s daty. Využívání systémů pro bibliografickou kontrolu české národní produkce je totiž omezeno velkou mírou duplicitních záznamů a chybějícími informacemi, např. o fyzickém stavu dokumentů. V současnosti se prostřednictvím aplikace zatím automatizovaně zpracovávají pouze monografie.

DENISA SZAFFNEROVÁ | szaffnerova@svkul.cz
Dokončení příště

Pozn.: Jednotlivé prezentace a i další informace jsou dostupné na webových stránkách SDRUK pod sekci pro akvizici: <http://sdruk.mlp.cz/sdruk/planovane-akce/clanek/26-akvizicni-seminar-v-havlickove-brade/>

Kronika

Vzpomínka na Janu Klimešovou

Jana Klimešová zemřela poslední listopadový den loňského roku ve věku 57 let. Stále si nemůžeme zvyknout na skutečnost, že už ji nikdy nepotkáme na chodbě knihovny, že neuslyšíme žádnou její trefnou a vtipnou poznámku.

Jana se narodila v Praze, kde vystudovala humanitní gymnázium a následně učitelství českého jazyka a občanské nauky. Po ukončení studia na Pedagogické fakultě UK učila krátký čas český jazyk v Praze, na sídlištní základní škole. Lásku k českému jazyku a k literatuře ji provázela po celý život.

Po návratu z druhé mateřské dovolené zakotvila v Pedagogické knihovně J. A. Komenského, kde strávila prakticky celý svůj profesní život. Do oddělení bibliografie a dokumentace nastoupila v roce 1988 a postupně se vypracovala na vedoucí tohoto oddělení; v letech 2011–2014 působil na pozici vedoucí Pedagogické knihovny.

Ve své dlouholeté práci v oddělení bibliografie a dokumentace uplatnila jak vystudovaný obor, tak cit pro jazyk. Působila zde nejen jako zpracovatelka bibliografických záznamů a soupisů, ale také jako supervizorka záznamů zpracovávaných do Pedagogické bibliografické databáze. Ochotně vždy korigovala články nebo příspěvky na webové stránky knihovny, které jí kolegyně či kolegové přinášeli k jazykové kontrole, a podílela se na organizaci literárních soutěží pořádaných Pedagogickou knihovnou pro studenty středních škol a na posuzování zaslaných soutěžních prací.

Jana nám bude chybět nejen pracovně, ale i lidsky. Dokázala vždy řešit problémy s nadhledem a šířila kolem sebe dobrou náladu.

ALICE KOŠKOVÁ, MARCELA PETROVIČOVÁ

Události

„Pojd', milý můj...“ ilustrace k Písni písní

Píseň písní – Velepíseň, zvaná též *Píseň Šalamounova*, je jednou z nejkrásnějších knih Bible, jedinou milostnou poezií v ní a také jednou z jejích nejvíce interpretovaných částí.

Je jí věnována i nová výstava v Galerii Roberta Guttmanna v Židovském muzeu v Praze. Bude otevřena do 12. března 2017; komentovaná prohlídka proběhne 15. února od 15 hodin.

Ve starověku a středověku byla *Píseň písní* považována především za alegorii lásky mezi Bohem a lidem Izraele, v křesťanském prostředí mezi Ježíšem a Církví, od konce 18. století se začala číst v doslovném významu jako literární dílo o vztahu muže a ženy. Výstava přibližuje nejen její vznik a začlenění do židovské liturgie, její nejrůznější interpretace a překlady do češtiny, ale soustřeďuje se hlavně na její výzdobu a umělecká díla, která jí byla inspirována od počátku 20. století až po současnost. Expozice, kterou připravil Michal Bušek z odboru knihovny Židovského muzea v Praze spolu s Arnem Paříkem, vznikla ve spolupráci muzea a Památníku národního písemnictví. Většina exponátů pochází z fondu knihovny Židovského muzea.

Na úvodních panelech se návštěvník dozví o historii a roli *Písně písní* v židovské liturgii: tato skladba patří v rámci hebrejského kánonu mezi *Spisy* (Ketuvim), kde tvoří společně s dalšími knihami (*Rút, Pláč, Kazatel, Ester*) tzv. Megilot – Pět svátečních svitků. Zajímavé je, že *Píseň písní* byla sice kanonizována na synodu v Javne koncem 1. století, ovšem kanonizace neproběhla jako samozřejmost. Nikde se v ní totiž nenachází přímá zmínka o Bohu, ani morální či prorocké poučení. Verše vypovídají o intenzitě lásky a oddanosti, vyjadřují krásu milenců, vroucnost mileneckého vztahu. Na její obranu vystoupil rabi Akiva ben Josef (cca 50–135 n. l.), který ji označil za veselivou ze všech svatých spisů a rázně vystoupil proti jejímu profánnímu užívání. Ke kanonizaci *Písně písní* přispělo i tradiční přisuzování autorství králi Šalamounovi.

Jádro výstavy spočívá v samotných ilustracích, které společně s novými překlady *Písně písní* začaly vznikat v souvislosti s doslovným chápáním jejího textu. Nejprve si můžeme prohlédnout rukopisy a tisky buď bez obrazového doprovodu, nebo s ilustracemi odpovídajícími alegorickému výkladu. Po-

zoruhodný je hlavně rukopis Avrahama bar Elijahu di Morda z Korfu – tabulka pro Šavuot s mikrografii *Písně písní* z roku 1733 a rukopis *Písně* s hebrejským komentářem ke každému verši z roku 1772. Vystaven je i druhý nejstarší pražský tisk (*Chamiša chumše Tora, Megilot, haftarot*, Praha 1530).

A pak se rychle přeneseme k ilustracím vytvářeným podle výkladu přirozeného. Jsou tu zajímavé secesní ilustrace od známých umělců, jako jsou Efraim Moses Lilien, František Kupka nebo izraelský výtvarník Ze'ev Raban, stejně jako bibliofilská vydání s ilustracemi Toyen či Vladislava Röhlina. Představen je i významný soubor ilustrací českých umělců k *Písni písní*, které inicioval litomyšlský učitel Josef Portman. Ten ji ve 30. a 40. letech minulého století vydal v řadě unikátních tisků s původními kresbami českých malířů a grafiků – Františka Koblihy, Jana Konůpka, Karla Svolinského, Václava Maška, Cyrila Boudy nebo Milady Marešové. K dalším významným moderním ilustrátorům tohoto díla u nás patřili malíř Antonín Procházka a grafik František Tichý. V 70. letech se jím ve své tvorbě inspirovala grafička Jarmila Mařanová a ilustrátorka Olga Čechová, poslední české edice doprovázejí ilustrace Jiřího Svobody, Jaroslava Dajče nebo Tomáše Hřivnáře.

Zahraniční umělce na výstavě zastupují ilustrace Anatolije Kaplana, Salvatora Dalího či pro výstavu vytvořené kvaše od amerického malíře Marka Podwala a obrázků newyorské výtvarnice Barbary Wolff, která se prezentuje pečlivou kresbou připomínající středověkou iluminaci a zobrazující „zahradu zamčenou“ – se všemi rostlinami a plody, které v ní rostly. Na interaktivních obrazovkách si mohou návštěvníci vybraná bibliofilská vydání *Písně písní* prohlédnout celá, případně shlédnout video liturgického čtení hebrejského textu.

MICHAL BUŠEK | michal.busek@jewishmuseum.cz

Rok s pravidly RDA

Náš článek je malým ohlédnutím za více než rokem, kdy jsme ve většině knihoven v Česku přešli na nová katalogizační pravidla RDA (Resource Description and Access). V mnoha knihovnách to bylo spojeno i s přechodem na formát MARC 21.

Přechod jsme připravovali mnoho měsíců. Nebylo to tedy tak, že bychom se 1. 5. 2015 najednou probudili a začali jen tak katalogizovat podle nových pravidel. Během krátké doby bylo zapotřebí proškolení desítky pracovníků v celé republice a připravit knihovní systémy na to, že v bázích se bude pracovat se záznamy zpracoványmi nejen podle různých pravidel, ale i v různých verzích formátu MARC 21 (např. pole 260 x 264, 245\$h x 336–338). Nebylo to vůbec jednoduché, bylo to mnoho práce a času navíc, ale dobrá příprava se vyplatila. Vše nakonec proběhlo mnohem lépe, než jsme očekávali: nebyly hlášeny ztráty na záznamech, na technice (ani na životech). Za to patří všem katalogizátorům velký dík, především členům Pracovní skupiny pro implementaci RDA v ČR za přípravu koncepce, podkladů a základních materiálů, členům Pracovní skupiny pro jmenné zpracování za školení v regionech/oborech, a také systémovým knihovníkům za technickou přípravu knihovních systémů.

Sžívání se změnami

Datem přechodu ale práce neskončila, metodiku nadále ladíme, doplňujeme instrukce a národní interpretace, máme k dispozici e-learning pro monografie a pokračující zdroje na dvou úrovních. Vše najdete na stránkách Národní knihovny v sekci Katalogizační politika: <http://www.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/zpracovani-fundu/katalogizacni-politika/standard>.

Pomalou či rychleji se tak sžíváme se změnami: s novým přístupem k preferovaným (unifikovaným) názvům, s nepoužíváním zkratk, s uváděním všech osob odpovědných za hlavní obsah díla (např. záznam s 35 tvůrci/příspěvateli v poli 245 a s 35 odpovídajícími selekční údaji) i s dal-

šími novinkami ve jmenném popisu. U nově vytvářených záznamů nám to jde vcelku bez větších problémů, jen to v některých případech znamená o něco více práce.

Pokud jde o přístup ke starším záznamům, od začátku bylo jasné, že nelze dosáhnout stavu, kdy budou všechny záznamy v databázi odpovídat pravidlům RDA. Podobá se to ostatně dřívější situaci se staršími záznamy konvertovanými z lístkových katalogů, které byly vytvářeny podle starých pravidel (pravidla M. Nádvorníka, ale i Pruská instrukce). Takové záznamy pak byly pouze převedeny do elektronického katalogu do příslušných polí, ale nikoli upraveny podle AACR2R. Jak víme, se zavedením pravidel RDA bylo nutné přidat do formátu MARC 21 několik polí, protože některé údaje jsou v RDA pojednány mnohem detailněji. Pro případnou konverzi to znamená, že není možné jednoduše hromadnou opravou převést např. obsah pole 260 do 264, nebo obsah podpole 245\$h do polí 336, 337, 338 a 340. S konverzí všech záznamů do RDA v této chvíli nepočítají ani jiné knihovny v zahraničí, které přešly na nová pravidla.

V souvislosti s koexistencí různých záznamů v jedné databázi se také často objevuje pojem „hybridní záznamy“ – jedná se o záznamy, v nichž se objevují údaje podle starých i nových pravidel. **Takové záznamy standardně nevytváříme.** Údaje mají být důsledně buď podle RDA (všechny záznamy s ročením 2016 a novější; samozřejmě se počítá s tím, že při novém popisu by knihovna měla popisovat podle RDA bez ohledu na ročení záznamu), nebo podle AACR2R (u záznamů, které už v databázi byly, a u záznamů zkonvertovaných z lístkových katalogů). Jedinou přípustnou výjimkou jsou staré záznamy, do kte-

rých se díky opravě autority dostala podoba jména osoby, korporace nebo preferovaného názvu opravená podle RDA. (Nelze mít dva různé soubory autorit!)

Pokud jde o staré záznamy, které často neodpovídají ani AACR2R, obvykle se neupravují. V původní podobě se ponechávají v případě, kdy k záznamu připisujeme další exemplář či provedeme jenom drobnou změnu, jako například opravu překlepu v některém údaji.

Ale oprava starých záznamů není často jen oprava překlepu, spíše jde o doplnění chybějících údajů popisných i selekčních a rozpis dnes už nepochopitelných zkratk všeho druhu. V tomto případě je pak mnohem efektivnější a rychlejší přepracovat záznam podle RDA, než učit nové pracovníky vedle RDA i dřívějším pravidlům AACR2R či držet dvojí pravidla v hlavách již zkušených katalogizátorů. U neukončených záznamů ovšem jednoznačně platí, že takové záznamy, do kterých katalogizátor tak jako tak zasahuje, se přepracovávají podle RDA. Jedná se o záznamy nadále vycházejících pokračujících zdrojů a vícesvazkových monografií.

Výsledkem jsou už dnes tisíce starších záznamů přepracovaných z AACR2R na RDA. Dobře je to vidět v následující tabulce (údaje v tisících jsou ke 4. 8. 2016), kde vidíte poměr záznamů popsaných podle RDA a podle AACR2R – záznamů podle RDA je celkem o mnoho tisíc více, než jen těch povinně popsaných podle RDA, tj. s ročením 2015 a 2016 (viz tabulka).

Úskalí

A na co si dát při úpravě záznamu z AACR2R na RDA hlavně pozor?

1. Na autority, pokud přepracováváme starý záznam podle RDA (případně do nového záznamu stahujeme autoritu) a vidíme, že autorita

neodpovídá RDA, použijeme autoritu tak, jak je, ale upozorníme Oddělení národních autorit, že je třeba autoritní záznam opravit.

Pozor, pokud je v autoritním záznamu poznámka, že autorita „nebyla ověřena podle RDA“, neznamená to, že autorita NENÍ podle RDA; pouze to dosud nebylo nikým zkontrolováno. Jen malou část změn bylo možno provést pomocí hromadných oprav, proto byla tato poznámka automaticky vložena do všech autoritních záznamů vytvořených do května 2015.

2. U bibliografických údajů si musíme ohlídat především následující opravy:

- nakladatelské údaje (pole 260 x 264);
- označení obsahu, nosiče a média (245\$h x 336–338, případně ještě 340);
- rozpis nepovolených zkratk;
- volba autorských údajů – výrazně se změnil prameny popisu a způsob výběru autorů jak pro pole 245, tak pro oblast selekčních údajů (pozor: v některých případech ovlivňuje způsob volby selekčních údajů i volbu hlavního záhlaví!);
- selekční údaje jako takové – největší změny najdeme v zápisu záhlaví pro konference a u autorů publikujících pod různými jmény;
- řada změn se týká i preferovaných (unifikovaných) názvů – vyplatí se znovu si prostudovat pokyny pro popis přitisků, zveřejněné v přepracované podobě na stránkách Národní knihovny;
- pozornost je třeba věnovat poměrně často se vyskytujícímu případu dvojazyčných vydání, pro která podle starých pravidel existoval jediný unifikovaný název jako pro jeden celek (\$t Název \$l Jazyk & Jazyk), zatímco podle pravidel RDA se s takto vydaným dílem zachází (celkem logicky) stejně jako s přitiskem (tedy máme dva výskyty pole 700, každé pro jeden jazyk); nesmí nás přitom ovšem zmást,

BK	SKC-RDA	SKC-AACR	NKC-RDA	NKC-AACR	CNB-RDA	CNB-AACR
Celkem	244 649	5 521 565	74 171	1 976 386	29 881	842 470
vročení 2015	34 010	4 756	19 082	2 205	13 339	2 017
vročení 2016	8 431	123	5 009	0	5 194	0
SE	SKC-RDA	SKC-AACR	NKC-RDA	NKC-AACR	CNB-RDA	CNB-AACR
Celkem	9 691	153 375	27 406	102 994	8 214	34 530
vročení 2015	402	17	421	7	370	5
vročení 2016	170	0	156	0	152	0
SKC – báze Souborného katalogu ČR CNB – báze České národní bibliografie			NKC – báze Národní knihovny ČR BK – monografie		SE – pokračující zdroje	

že v databázi autorit stále zůstávají záznamy typu „\$I Německy & Česky“ – tyto autoritní záznamy unifikovaných názvů sice neodpovídají pravidlům RDA, ale vzhledem k tomu, že jsou a zůstanou v řadě záznamů podle AACR2R, nelze je zrušit a už vůbec ne nějakým způsobem provést hromadnou opravu, a proto mějme na paměti, že v nových záznamech je nepoužíváme;

- výrazné změny doznaly i preferované názvy pro zákony a smlouvy – podle RDA má přednost oficiální název v originálním jazyce (v AACR2R se používal často konvenční název v češtině); ani tady se nesmíme nechat zmást existencí „starých“ autorit – k jejich opravě nelze použít žádný program a jejich oprava je a bude náročná.

Ale abychom se nevěnovali jen starým záznamům. Typické chyby se vyskytují i při tvorbě nových záznamů, obvykle vzniknou „pod vlivem AACR2R“:

- selekční údaje v nesprávných polích u dvou a více děl bez společného názvu (viz instrukce k popisu prítisků);
- interpunkce v poli 245 by neměla být zaměnitelná s interpunkcí ISBD, tzn. že v některých případech se nepřepíše přesně podle zdroje;
- pokud kniha obsahuje souběžný text/texty, musí být v případě velkých souvislých textů (beletrie, poezie, odborné/vědecké práce) zapsáno pole 700 pro každý jazyk; **ale nikdy** to neděláme u katalogů výstav, obrazových publikací se souběžnými popisky, sborníků různých textů, sborníků z konferencí apod.;

- obálkové podnázvy nepatří do pole 245; do pole 500 je zapisujeme jen tehdy, pokud jsou opravdu smysluplné a nesou důležitou informaci k obsahu;
- pro související díla upřednostňujeme zápis v konkrétních polích 7X0 a 77X (s možným využitím podpole \$i) před všeobecným polem 787;
- druhý výskyt pole 336 zapisujeme jen tehdy, pokud je významem/rozsahem obsahu potřeba, tj. např. u obrazových publikací nebo u doprovodného materiálu většího rozsahu (určitě **ne** pro jednu přiloženou mapku 10 x 15 cm nebo pro pět stránek ilustrací v knize).

Závěrem

Z přehledu vyplývá, že se stále trochu potýkáme s prítisky a jejich selekčními údaji a s bilingvními texty. Prítisky byly problém vždy a zdá se, že to i nadále přetrvává. Doporučujeme tedy k důkladnému prostudování příslušný materiál na stránkách NK ČR: <http://www.nkp.cz/o-knihovne/odborne-cinnosti/zpracovani-fondu/katalogizacni-politika/pritisky-podle-rda>. Příklady úplných záznamů najdete i v příručce pro katalogizaci.

Po víc než roce od zavedení pravidel RDA se jako katalogizátoři můžeme vcelku pochválit: nová pravidla se nám podařilo zavést bez problémů a zdržení ve zpracování dokumentů. Také autoři jsou spokojeni, že je už uvádíme v záznamu všechny. A nezbývá než doufat, že každý čtenář si pomocí námi zapsaných údajů vždy najde tu svoji správnou knihu.

JARMILA PŘIBYLOVÁ

jarmila.pribylova@nkp.cz

JAROSLAVA SVOBODOVÁ

jaroslava.svobodova@nkp.cz

Co pro vás připravujeme...

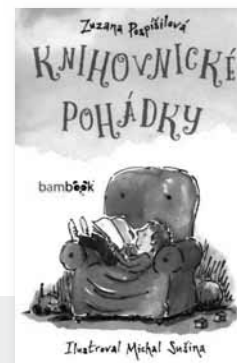
- **Projekt nové budovy Městské knihovny v Písku**
- **Aktuální stav projektu Obálkyknih.cz**
- **O zvukových dokumentech**
- **Čtenářské průzkumy dětí a jejich čtenářská gramotnost**
- **O rekvalifikačních kurzech pro knihovníky a další materiály.**

Zavazuje nás
a vážíme si toho,
že jste našimi
čtenáři.

Recenze

Knihovnické pohádky o knížkách

POSPÍŠILOVÁ, Zuzana: Knihovnické pohádky. Vyd. 1. Praha: Grada, 2016. 104 s. ISBN 978-80-271-0050-7

Kdysi dávno si lidé mezi sebou předávali informace jen ústně, začíná první z dvaceti Knihovnických pohádek, které pod značkou bambook vydalo v roce 2016 nakladatelství Grada Publishing. Autorkou pohádek je Zuzana Pospíšilová, která pro stejného vydavatele napsala například také Hasičské pohádky, Záchranářské pohádky či Policejní pohádky.

Název úvodní citované pohádky zní *Jak vznikala kniha* a už po jejím přečtení začne být jasné – zejména dospělému čtenáři –, že spíše než o knihovnické pohádky se jedná o příběhy, ve kterých jde o knihu jako takovou. Knihovnice a knihovníci, kteří po knížce nejspíš dychtivě sáhnou jako první, aby ji zprostředkovali malým čtenářům, tak budou pravděpodobně více či méně zklamáni. I když se knihovna jako místo děje v pohádkách několikrát objevuje, autorka této skutečnosti nevyužívá k tomu, aby děti lépe seznámila s jejím prostředím či s knihovnickou prací jako takovou.

Do názvu publikace se proto raději mělo dostat slovíčko „knížní“, „knihy“, „o knihách“ apod. Ostatně v názvech jednotlivých pohádek k tomu několikrát došlo. A tak si můžeme číst o vykrmené knize, o knihách na útěku, o kuchařské knize, utopené knížce, knížce pro vodníka...

Když už je pak vykresleno samotné prostředí knihovny nebo povaha knihovníka, narazíme bohužel na klišé a stereotypy, které se snaží současní knihovníci spíše odbourat, aby dětské čtenáře do knihoven co nejlépe nalákali. Dočteme se totiž, že děti před nocováním v knihovně pečlivě uklidily, *aby nikde nezůstalo ani smítko*, a že knihovník měl ve své knihovně vždy vzorný pořádek, knihy byly pokaždé pečlivě seřazeny apod. Nechybí ani obligátní postesknutí v duchu *děti nečtou, většina z nich knihu skoro neotevře a místo toho jen hrají počítačové hry*.

Ošemetné tvrzení, se kterým je potřeba zacházet opatrně a rozhodně nepausalizovat, řekne vám mnohý knihovník. Knihovnice a knihovníci v dětských odděleních se navíc snaží nalákat děti do knihovny i na jiné záliby, než je četba, a patří mezi ně právě i mnohdy zatracované PC hry a další s nimi spojené aktivity (zejména v případě mládeže). Snaží se vytvářet knihovnu jako otevřený prostor, kde se nemusí jen šeptat a tiše listovat knihami. Knihovnu, kde sice platí pravidla a knihovní řád, ale je tu prostor pro hru, setkávání, trávení volného času – i za cenu nějakého toho drobku či hluku. I to je cesta, na jejímž konci může být probuzený čtenářský zájem. Z knížky bohužel taková atmosféra nedýchá.

V *Knihovnických pohádkách* nechybějí nadpřirozené bytosti. Setkáme se s čerty, s čarodějem či vodníkem, knížky ožívají, promlouvají a jejich hrdinové se prohánějí mezi regály. Některé z pohádek jsou nápadité, nechybějí zajímavé pointy, vtipné situace. Přesto se po přečtení celého souboru nelze ubránit dojmům, že místo souboru dobra se zlem, napětí a fantazie se častěji setkáváme s „výchovou k práci s knihami“.

Jen namátkou některá ponaučení, která se zde (i opakovaně) objevují: při čtení se nejlépe nečtete za chůze, na knížky se má sahat jen čistýma rukama, knížky se nemají brát do vany, knihám se nemají dělat „oslí uši“, z knížek se nevystřihuje... Primárně proti tomu nelze samozřejmě nic

namítat – pohádkám náleží určitě i výchovná funkce, morální aspekt, je jen škoda, že zde převažuje nad samotnými příběhy.

Zasazení pohádek do určitého prostředí (oboru či profese) vyžaduje jeho hlubší prozkoumání a poznání. Přímo vybízí k předání alespoň některých nových znalostí a vědomostí – v tomto případě přizpůsobených menším i větším zvědavým dětem. Pohádka o nocování v knihovně by tak jistě mohla zmínit populární *Noc s Andersenem*,

dále by se děti mohly více dozvědět o práci knihovníka či třídění knížek. Domnívám se, že právě v nevyužití tohoto potenciálu spočívá největší slabina *Knihovnických pohádek*.

Co bych naopak ráda vyzdvihla, jsou jednoduché, a přesto nápadité a působivé ilustrace Michala Sušiny a grafická úprava knížky. Poradí si s ní opravdu i ti nejmenší čtenáři.

LENKA ŠIMKOVÁ | avokmis@seznam.cz

Kronika

Dáma českého knihovnictví odešla

„Ahoj, možná už k Tobě dorazila smutná zpráva, že 24. srpna umřela Věra Kubíková. Pohřeb má ve středu v 10 hodin v Pelhřimově. D.“

PhDr. Věra Kubíková (1947–2016), významná osobnost českého knihovnictví, byla celoživotně spojena s oblastí metodiky a koordinace odborných a vysokoškolských knihoven. Výraznou stopu zanechala jak v Akademii věd ČR, tak zejména v oblasti podpory výzkumu a vývoje na Ministerstvu školství, mládeže a tělovýchovy (MŠMT). Již od 80. let se významně podílela na přípravě řady koncepčních materiálů. Bylo její zásluhou, že se MŠMT jako jedinému z oborových ministerstev podařilo prosadit metodické vedení sítě knihoven v resortu. To mělo příznivý vliv na jejich příští financování a spolupůsobilo jako podpora výzkumných programů na MŠMT pro danou oblast. Věra Kubíková byla členkou či předsedkyní řady oponentních rad a také spolehlivým odborným konzultantem. S jejím jménem jsou spojeny programy s více než čtyřmiliardovou finanční podporou odborných činností (např. INFRA I, TEN-34, Rozvoj informační infrastruktury VaV, Informační zdroje pro výzkum a vývoj, Informační infrastruktura výzkumu, Informační zdroje pro výzkum, Informace – základ výzkumu aj.). Od roku 1990 byla členkou SKIP a v letech 1997–2006 působila ve výboru pražské organizace. Vedle profesní kariéry byla i veřejně činná (v období 1991–1994 působila v Zastupitelstvu městské části Praha 5). Za významný přínos pro rozvoj českého knihovnictví jí byla v roce 2004 udělena pamětní medaile Z. V. Tobolky.

Dvě strohá sdělení. Vzpomínka na Věru Kubíkovou však nemůže být úplná bez osobních vzpomínek. Pro někoho paní doktorka, pro jiného milá kolegyně, Věra i Věrka. Pro všechny však opravdová dáma českého knihovnictví. Dmul jsem se pýchou, když mi nabídla tykání. S radostí jsem přijímal její noblesní peskování, když mi něco „ujelo“ při řešení projektů v „jejích“ programech – a že jich bylo. Ostatně tak to umí jen maminky a *pravé dámy* a pro Věru bylo toto spojení zcela a jednoznačně charakteristické. Rád jsem ji pracovně navštěvoval na ministerstvu. Nejraději jsem však měl čas v noční, protože Věra byla zprostředkovatelem dodávky výborných moravských vín na předvánoční pražská skipová posezení a já zase nosičem vína mezi ministerstvem a Klementinem. Věra byla velmi vzácná a velmi silná, charakterní a v pravém slova smyslu slušná osobnost, která dokázala být za všech okolností objektivní, spravedlivá a přitom velmi citlivá k druhým. Disponovala úžasným darem pojmenovat vše pravým jménem a zvolit ta správná, byť i tvrdá slova. Nikdy však jimi druhému neublížila a neranila, ale naopak byla pohlazením po duši, povzbuzením a impulsem k zamyšlení nebo často i cestou či klíčem k řešení... Svůj čas, vlídné slovo i osobní sílu obětavě věnovala druhým, často asi i na úkor sebe samé... Takovou jsme Věru znali, a proto nám bude chybět.

*zavzpomínal s pomocí Hany Pessrové,
Jany Hakenové a dalších HANUŠ HEMOLA*

Knihovně v malých obcích

Knihovna v Černoštině probuzená z letargie

Mám na vás jednoduchou otázku: *Vzpomenete si, co jste dělali, když vám bylo šestnáct let? Já to náhodou vím přesně! V roce 2012 jsem nastoupila do Místní knihovny Černoštin.*

Foto: Veronika Vališová

Regál ve tvaru velryby v dětském koutku knihovny

- Jsme malá knihovna v malé vesnici, ale mé velikášství mi říká, že máme potenciál udělat díru do světa!
- Největším hnacím motorem jsou pro mne lidé, kteří se do knihovny pravidelně vracejí, dychtivě čekají, co je u nás za novinky, netrpělivě vyhlíží každou další akci... To vše vás dokáže totálně nabít energií. Hlavní ale je, když vidíte, že vaše práce má smysl.

K této pozici jsem přišla jako slepý k houslím a neměla jsem o ní žádné představy ani očekávání. Při předávání knihovny mi bývalá knihovnice řekla větu, na kterou nikdy nezapomenu: *Stačí, když si tady sedneš, a nemusíš NIC dělat, klidně se tu můžeš učit a psát si úkoly.* Co vám mám povídat. Myslíte si, že jsem se řídila její „radou“? Ovšemže ne!

Generální úklid

Co jsem udělala jako první, to byl generální úklid. Zažili jste někdy pocit, že se vám z nepořádku chce až plakat? Přejeli jste někdy rukou po hřbetě knihy a měli ji celou černou? Představte si kouty, kam se člověk nepodíval třeba deset let, nebo knihy, které nebyly seřazeny podle žánru, natož podle abecedy. Poměrně žalostný pohled. Ale nejsem typ, co se jen tak vzdává, a tak jsem na to naběhla i s mojí maminkou v plné

polní. V témže roce nás napadlo pozvat do knihovny žáky místní školy a zároveň uspořádat pilotní tvořivé dílny. Tyto akce odstartovaly naprosto vše, co se v knihovně doposud událo. Avšak v tuto chvíli jsem ještě netušila, že knihovna se pro mne stane obrovským koníčkem, zájmem, který mne naprosto naplňuje, a de facto drogou, bez které nemohu být. Následující změny sice přicházely pomalu, ale byly, a to je hlavní. V roce 2012 jsme uspořádali ještě několik tvořivých dílen, které měly velký ohlas převážně u dětí.

Kritika, co pomohla

Musím vyzdvihnout podporu vedení obce – spolupráci s ním, především s naší paní účetní, ale i se starostou, kterému se pomalu v hlavě začala rýsovat myšlenka rekonstrukce. Avšak nepředbíhejme! V následujícím roce jsme opět uspořádali zejména tvůrčí akce a nově i soutěž. Středobodem

Knihobudka aneb Jak dostat knihovnu do veřejného prostoru
Foto: Veronika Vališová

roku bylo přihlášení obce do soutěže Vesnice roku 2013. A jak to tak bývá, porota se byla podívat i do naší knihovny. Myslíte si, že na nás pěla ódy? Nikoliv, spíše naopak. Dozvěděla jsem se, co bych měla, co nesmím a naopak co musím. Ale jak mohla komise hodnotit něco, když nevěděla, jak to v knihovně vypadalo dříve? Po této zkušenosti jsem byla značně demotivována a měla chuť se vším praštit. Jak jinak reagovat, když vám někdo zcela zkritizuje dosavadní práci? Je zde ještě druhá možnost, a tou jsem se vydala já – jednoduše skousnout a zatnout zuby.

Roky změn

Rok 2014 byl pro knihovnu plný změn, především se knihovna přestěhovala do zcela zrekonstruované místnosti, avšak stále v budově obecního úřadu na návsi, tedy v centru všeho dění. Nechyběly nové regály, nové stoly a židle, dokonce byla knihovna vybavena i gaučem a také otočným regálem, který nyní využíváme na novinky knihovního fondu.

V tomto roce jsme pořádně šlápli do pedálů a rozběhli několik zcela nových akcí: Čarodějnický rej, Pasování prvňáčků na čtenáře, Turnaj ve hře člověče, nezlob se! aj. Uspořádali jsme první výstavu a zájezd, vyhlásili jsme nejpilnější čtenáře a uskutečnili další tvořivé dílny. Proběhlo také další kolo Vesnice roku 2014. Hodnocení jsem už brala s rezervou, protože se stále někdo snažil hledat chyby. Byla jsem si však ji-

stá, že máme dobře našlápnuto! Ale za vesnici roku jsem byla ráda, protože jsem se poprvé osobně setkala se svou metodičkou z pověřené knihovny (Městská knihovna Hranice), která mi např. vysvětlila, jak na přebalování knih, takže zároveň začal nikdy nekončící maraton. Do hloubky jsme také rozebraly metodiku knihovny.

Následující rok 2015 byl doslova protkaný úspěšně realizovanými akcemi. U dětí se setkala s největším úspěchem zapojení do Noci s Andersenem, ale také Pexesáda či Ježíškování, kdy jsme vyslali dopisy směrem Boží Dar. U dospělých jsme zaujali Randem naslepo, roznáškou knížek seniorům nebo Guerilla Poetring aneb (bá)sněním v ulicích. Samozřejmě bylo opakovaní osvědčených akcí (např. další série tvořivých dílen, soutěže, turnaje), ale i organizace besed pro školu, se kterou (a nejenom s ní) velice dobře spolupracujeme. Snažíme se vycházet vstříc zvláště obci, aktivně se zapojujeme do akcí, které pořádá, píšeme kroniku vítání občánků a mnoho jiného. To vše samozřejmě ovlivnilo i úspěch obce v soutěži Vesnice roku 2015, kdy jsme získali Zlatou stuhu a v celostátní kole jsme se umístili na 3. místě. Tento rok byl pro knihovnu průlomový i v tom, že jsme poprvé mohli nakoupit knížky přímo z rozpočtu obce, ty rozšířily výměnný fond, který pro nás zajišťuje pověřená knihovna v Hranicích.

Momentálně se nacházím v takovém rozpoložení, že bych „byla schopná se pro knihovnu i rozkrájet“. Snažím se neustále něco vylepšovat. Byla jsem dokonce i na „obhlídce“ v jiných vesnických knihovnách, kde jsem se s jednou mladou, ale nadějnou knihovnicí domluvila na spolupráci. Vymýšlím nové projekty, aktivity a akce, až mne někdy mamka musí brzdit. Je pro mne takovou mojí cenzorkou, která vždy řekne včas: *Dost, teď je na řadě škola!* Své studium jsem totiž schopná klidně odsunout na vedlejší kolej.

Hledání finančních zdrojů

V roce 2016 jsem se také začala poohlížet po možnostech získání nových finančních zdrojů. Navázala jsem několik kontaktů s cílem vyhledat sponzora, popř. navázat s ním spolupráci – a překvapivě se mi to podařilo. Např. pro soutěž *Knih cestuje* mi CK BonTon věnovala poznávací zájezd, získala jsem deskové hry, objednala nové časopisy, zajistila první cenu do vánoční sou-

těže. No zkrátka, kdo nic nezkusí, nic nezíská. Zároveň plánujeme podat žádost o dotaci také na Ministerstvo kultury, a kdo ví, co k nám ještě vtríná nápadů zavane.

„Umět se prodat“

Naše knihovna si za cíl stanovila i to, aby lidé nejen věděli, že existuje, ale aby to zažili i na vlastní kůži. Zkrátka otázka „umět se prodat“ je pro nás důležitá. Zajišťujeme to svépomocí, a to především na webových stránkách obce i knihovny, kde pravidelně zveřejňujeme články a pozvánky na pořádané akce. Facebook knihovny nám slouží především pro mladé uživatele, ale také jako fotogalerie. Pravidelně přispívám do místního zpravodaje i do regionálního deníku. Plakáty, které vyrábíme vlastními silami, umísťujeme do vývěsné tabule před obecním úřadem. Největší úspěch jsme slavili, když jsme knihovnu dostali i do veřejného prostoru, ať už v podobě knihobudky, nebo v megalomanské akci Skořápkovník. Takový ohlas, jaký měly čtyři námi nazdobené stromy na návsi, jsem na žádné akci pořádanou pod hlavičkou knihovny dosud nezaznamenala. Na Vánoce plánujeme podobný projekt – Kapři k Vánocům patří. Pojali jsme ho jako soutěž, kdy výsledkem bude vyzdobení celého obecního úřadu, ale zároveň podpora ryze českých Vánoc a českého Ježíška.

Práce, která má smysl

Člověk nemůže být úspěšně kreativní bez lidí kolem sebe. V mém případě sem patří pan starosta, který mi nikdy neřekl ne a se kterým jsme vždy našli rozumnou řeč, nebo paní účetní, která najde v rozpočtu vždy nějakou korunku a tvoří spolu s dalšími tzv. zdravé jádro návštěvníků, kteří nechybějí na žádné akci. Mám také velkou

podporu ve své rodině. Maminka mi na všech akcích asistuje a pomáhá mi koordinovat jejich hladký průběh. Tatínek, kterého vždy „zlanařím“, aby mi vyrobil něco speciálního pro knihovnu – např. regál ve tvaru velryby do dětského koutku (viz foto na s. 25). I sestra mě obsese tiše trpí a podporuje. Ale největším hnacím motorem jsou pro mne lidé, kteří se do knihovny pravidelně vrací, dychtivě čekají, co je u nás za novinky, netrpělivě vyhlížejí každou další akci. Děti, které se naučily do knihovny chodit třeba i jen tak, zahrát si společenské hry, ale také senioři, ke kterým jezdím na dvou kolech. To vše vás dokáže totálně nabít energií. Hlavní ale je, když vidíte, že vaše práce má smysl.

Neustále se snažíme hledat projekty, kterých bychom se mohli jako knihovna zúčastnit. Aktivně vymýšlíme nové akce, kterými bychom mohli zaujmout, a přilákat tak další potenciální čtenáře. Vždyť už nyní máme nhrubo naplánovaný celý rok 2017. Když se někdy zamyslím nad situací knihovny, která panovala v roce 2012, napadá mě otázka, kde náš pan starosta sebral odvahu pověřit vedením knihovny šestnáctiletou holku? Nemohl tušit, že knihovna bude jako fénix a z ničeho se vybuduje něco. Věřím, že se mně a mojí mamince podařilo změnit vnímání knihovny, že se zapadly „kutloch a skladiště zapomenutých knih“ přeměnily na místo, které není jen pro knihy, ale především pro lidi. Být toho součástí a podílet se na tomto rozvoji je k nezaplacení. Jsme malá knihovna v malé vesnici, ale mé velikášství mi říká, že máme potenciál udělat díru do světa!

VERONIKA VALIŠOVÁ

Pozn.: Více informací naleznete na: <http://cernotin.knihovna.info/> nebo <https://www.facebook.com/profile.php?id=100008283017963&ref=bookmarks>

Neušlo nám

Národní pedagogické muzeum a Pedagogická knihovna J. A. Komenského

vyhlásily již 24. ročník čtenářské ankety *Suk – čteme všichni 2016*, ankety o nejoblíbenější knihu pro děti a mládež vydanou v roce 2016. Vyplněné anketní lístky přijímá knihovna do 28. března 2017 na své nové adrese (Jeruzalémská 12, 110 00 Praha 1); na obálku napište „Suk 2016“. Vyhodnocení proběhne v Památníku národního písemnictví ve středu 12. dubna 2017. Anketní lístky i plakátek jsou ke stažení na webu knihovny www.npmk.cz/knihovna/suk-cteme-vsichni-2016; pravidla soutěže na www.npmk.cz/knihovna/anketa-suk-cteme-vsichni-pravidla. Od ledna je rovněž spuštěno elektronické hlasování na webu www.npmk.cz/knihovna/.

Centrum Mariny Cvětajevové ve Všenorské knihovně

Ve čtvrtek 3. 11. 2016 bylo ve Všenorské knihovně pro odborníky slavnostně otevřeno Centrum Mariny Cvětajevové; v sobotu 5. 11. došlo k jeho druhému otevření, tentokrát pro veřejnost a milovníky poezie.

Dnes je pátek, den po slavnostním otevření. Jsem ještě plná emocí ze včerejšího odpoledne a vzpomínám na naše hosty, ale také mne provázejí obavy, aby to i v sobotu dobře dopadlo. Dopadlo! *Mokropsům dávám přednost před Paříží*, tak začíná jeden z citátů expozice (na vysvětleň: Horní Mokropsy byly v roce 1951 sloučeny s obcí Všenory).

V sobotu ji vidělo kolem stovky účastníků slavnostního otevření pro veřejnost. Sál Vladimíra Holana nestačil a bylo nutno jej zvětšit o otevřenou čítárnu Všenorské knihovny. Mezi významnými hosty byli i bývalí ministři, Džamila Stehlíková a Luboš Dobrovský, jehož příspěvek sklídl ovace. Bohatý program plný recitace

M. CVĚTAJEVOVÁ BŘEZEN

**Už pláči, nesnells
na vlnách žal: jen hněv.
V Čechách moře slz.
Španělskem teče krev.**

**Stín, černý lupen tu
přikryl a mučí svět.
Už je čas: Vstupenku
vrátíme tvůrci zpět**

15. března – 11. května 1939,
překlad J. Štroblová

Momentka z otevření Centra pro veřejnost
a milovníky poezie (5. 11. 2016)

Foto: Lukáš Kliment

a hudby byl zakončen zasazením červené jeřabiny, oblíbeného stromu básničky. Občerstvení vévodily palačinky (bliny) s nabídkou různých náplní včetně pravé ořechové marmelády. Marina Cvětajevová je s oblibou chystala pro své přátele. Tentokrát je pro nás připravila autorka výstavy Galina Vaněčková.

Všenorská knihovna se s velkým zaujetím a dlouhodobě zabývá sběrem informací a dokumentů o Všenorech a širokém okolí. Vytváření regionálního fondu nás přivedlo již před lety k ruské básničce Marině Cvětajevové, která ve Všenorech bydlela na počátku dvacátých let 20. století (1922–25), a toto období se považuje za nejšťastnější v jejím životě – jak z hlediska životního (v únoru se jí narodil syn Andrej), tak tvůrčího (vznikly zde perly světové lyrické poezie jako *Poema hory* nebo *Poema konce*). Galina Vaněčková, autorka knih o Marině Cvětajevové, se marně snažila najít stálé místo pro profesionálně vytvořenou expozici o této básničce. Po neúspěšných pokusech přišel nápad – umístit expozici ve Všenorech do prostoru Infocentra, patřícího ke Všenorské knihovně. Malá místnost se čtyřmi dveřmi. Co s tím?

Rady si věděl Leoš Valka, ředitel Centra moderního umění DOX. Navrhl vkusné a praktické uspořádání expozice, kam se najednou vešlo vše potřebné a ještě zbyl volný prostor. Díky Galině Vaněčkové je zde vše uloženo a uspořádáno s detailními znalostmi života a tvorby básničky.

V expozici jsou na policích knihy, které jsou součástí knihovního fondu Všenorské knihovny: knihy napsané básničkou, jejich překlady, knihy o básničce, knihy, které milovala... Je možné si je

půjčit prezenčně do čítárny knihovny. Na zavěšených panelech se promítá život básničky od jejího narození do smutného konce. Nechybí její velká podobizna, psací stůl, židle, kalamář... Vitrína s nejvýznamnějšími knihami a drobnými předměty. Citáty na stěnách. Pro toho, kdo si chce o básničce číst doma, je k dispozici katalog výstavy, kdo chce projít ve Všenorech místa, kde žila, najde zde průvodce. Autorkou obou publikací je Galina Vaněčková.

Hlavním posláním Centra Mariny Cvětajevové, jehož vznik podpořily nejen významné české a zahraniční instituce, ale především vedení obce Všenory, bude interpretace tvorby této básničky i dalších básníků z celého světa. Básník Petr Borkovec nás ve svém příspěvku *Básník po ruce. Proč je to pořád zapotřebí?*, který přednesl při otevření centra, vyzval, abychom se věnovali rovněž současným básníkům. S kolegyněmi Janou Müllerovou, Eliškou Reitspiesovou a Galinou Vaněčkovou se o to pokusíme. Na setkání padlo mnoho nápadů a nabídek ke spolupráci. Dostali jsme šanci, abychom se stali žijícím místem pro setkávání s poezií a básníky. Tak do toho!

ALENA SAHÁNKOVÁ

Alena.Sahankova@seznam.cz

Expozice bude přístupna v otevřacích
hodinách Všenorské knihovny:

Pondělí	16.00 – 19.00
Středa	14.00 – 19.00
Sobota	09.00 – 12.00

<http://www.vsenory.cz/knihovna-infocentrum/>

Neušlo nám

Sekce SKIP 60+ připravila doporučení pro práci knihoven se seniory v podobě metodické příručky *Rovný přístup. Knihovna přátelská k seniorům*. Publikace je dílem autorského kolektivu, který vedly Hana Mazurová (předsedkyně sekce, MK Chrudim) a Zlata Houšková. Vydal ji Knihovnický institut NK ČR s podporou Ministerstva kultury ČR; záštitu poskytli Spolek pro obnovu venkova ČR, Svaz měst a obcí ČR a Asociace krajů ČR. Vyšla v tištěném nákladu 6000 výtisků a byla koncem minulého roku distribuována s pomocí krajských knihoven. Část nákladu bude distribuována také prostřednictvím Svazu měst a obcí ČR. Daný metodický materiál je také k dispozici ke stažení na: www.skipcr.cz/dokumenty/rovny_pristup.pdf nebo ipk.nkp.cz/docs/rovny-pristup-knihovna-pratelaska-k-seniorum.

Soudní dvůr EU o elektronickém půjčování

V průběhu uplynulého roku budil pozornost evropské knihovnické obce soudní spor z Nizozemska, a to mezi *Vereniging Openbare Bibliotheken* (VOB, Sdružení veřejných knihoven) a *Stichting Leenrecht* (Nadace pro právo na půjčování) ve věci půjčování elektronických knih veřejnými knihovnami. Tento spor nizozemský soud povýšil na evropskou záležitost, když předložil Soudnímu dvoru EU tzv. předběžnou otázku souladu takové služby s právem Evropské unie.

→ **Soudní dvůr EU rozhodl, že půjčování literárních děl v elektronické podobě knihovnami přístupnými veřejnosti je za splnění určitých podmínek v souladu se směrnicí o pronájmu a půjčování 2006/115/ES.**

→ **V prvních prosincových dnech roku 2016 se ještě jevílo, že otázka možnosti půjčování e-knih ve veřejně přístupných knihovnách nad dosavadní rámec smluvních licencí ještě není konečným způsobem zodpovězena.**

Dosud totiž převládá obecný názor, že elektronické půjčování (anglicky *e-lending*, jak se také obecně napříč Evropou takové úkony nazývají) není v souladu s platným evropským autorským právem a že takovou službu mohou knihovny – a veřejné knihovny zejména – poskytovat jen na základě licence získané od nositelů práv (zpravidla jde o vydavatele, kterým autoři práva na šíření svých děl postoupili). Anebo že by bylo nutné do platného práva EU – předpokládalo se, že do směrnice o autorském právu v informační společnosti – oprávnění pro knihovny k úkonům potřebným pro zpřístupňování e-knih (k přechodnému uložení na mobilním zařízení) doplnit cestou novely. Avšak „otevírat“ tuto v dlouhých diskusích pečlivě vyváženou legislativní normu – připravovala se tři a půl roku – se nikomu nechtělo.

Kauza z Nizozemska

Nizozemští kolegové ovšem měli v úmyslu službu půjčování e-knih ve veřejných knihovnách významně rozvinout a dosavadní rámec smluvních licencí s poskytovateli se jevil jako omezující. Zahájili proto v této věci spor, který od samého počátku koncipovali jako precedenční – a jako takový jej také prezentovali evropské a mezinárodní knihovnické obci. Nizozemský soud ovšem považoval za nemožné ve věci rozhodnout bez ověření stanoviska nejvyšší instance ve věcech výkladu práva EU, a proto, jak je uvedeno výše, předložil do Lucemburku několik předběžných otázek. Odpovědi na ně mu měly být autoritativním vodítkem pro jeho rozhodnutí.

V průběhu veřejného slyšení před evropským soudem byly na věc vyjádřeny protichůdné názory. Např. právní zástupci vlády České republiky přednesli stanovisko, že e-půjčování je sice žádoucí zakotvit, ale cestou legislativního procesu. Naopak překvapilo stanovisko Evropské komise, že e-půjčování v souladu s platným právem je. Tento názor vyjádřil také generální advokát Maciej Szpunar v červnu tohoto roku. Generální advokát v této souvislosti je funkce poradce Soudního dvora EU (dále jen SD EU), jenž v jednotlivých řízeních vyjadřuje na věc, jež je předmětem sporu, svůj názor, který je ovšem pro Soudní dvůr nezávazný.

Rozsudek SD EU knihovnická obec z pochopitelných důvodů očekávala s velkým napětím – tím spíše, že vynesení rozsudku bylo ze září odloženo na listopad. Desátého listopadu 2016

vynesl třetí senát SD EU svůj rozsudek. (Pro zajímavost poznamenejme, že zpravodajem v této věci, jako v dalších případech nadnárodního autorského práva, byl známý odborník v oboru mezinárodní práva veřejného, bývalý profesor Masarykovy univerzity v Brně JUDr. Jiří Malenovský.) Rozhodl, že půjčování literárních děl v elektronické podobě knihovnami přístupnými veřejnosti je za splnění určitých podmínek v souladu se směrnicí o pronájmu a půjčování 2006/115/ES. Tyto podmínky byly vyjádřeny následujícím způsobem: *půjčování rozmnoženiny knihy v digitální podobě, pokud k tomuto půjčování dochází tak, že uvedená rozmnoženina je uložena na server veřejné knihovny a daný uživatel si může pořídit rozmnoženinu této rozmnoženiny stažením na vlastní počítač, přičemž lze během doby výpůjčky stáhnout pouze jednu rozmnoženinu a po uplynutí této doby nemůže již tento uživatel jím staženou rozmnoženinu užívat.*

Ve svém rozsudku soud rovněž odpověděl na další otázky nizozemského soudu: národní zákonodárce smí stanovit podmínku (ale takováto podmínka není nezbytná), že tuto službu lze poskytovat jen na základě digitální rozmnoženiny, jež byla v EU uvedena do oběhu nositelem práva na rozšiřování prvním převodem vlastnictví, ať již prodejem či jinak. Půjčování lze poskytovat jen na podkladě rozmnoženiny získané z legálního zdroje.

Evropské i mezinárodní organizace knihovníků vyjádřily s výsledkem soudního sporu velkou spokojenost, neboť podle vyjádření je tak umožněno poskytovat knihovní služby způsobem odpovídajícím 21. století. Naopak profesní organizace nakladatelů vyjádřily znepokojení a obavy, že elektronické půjčování poškodí trh s e-knihami, který je stále ještě nerozvinutý.

Po těchto prvních hodnoceních se ovšem nad rozsudkem vynořily mnohé otázky, jež do okamžiku uzávěrky tohoto čísla Čtenáře (pozn. red.: do 2. 12. 2016) nebyly jasně vyřešeny. Jde primárně o to, že rozhodující část e-knih, o jejichž

půjčování má veřejnost zájem, je nositeli či vykonavateli práv (vydavatelé, agregátory, distributory) poskytována uživatelům, ať jednotlivcům nebo právnickým osobám, na základě smluvních licencí, jež zpravidla upravují všechny podstatné otázky užití včetně případného vyloučení e-půjčování nebo jeho přípustnosti a jeho podmínek. Právních otázek se ještě může objevit více.

V prvních prosincových dnech roku 2016 se tedy ještě jevílo, že otázka možnosti půjčování e-knih ve veřejně přístupných knihovnách nad dosavadní rámec smluvních licencí ještě není konečným způsobem zodpovězena.

Kauza z Francie

Dodejme ještě krátce, že necelý týden po vynesení rozsudku o elektronickém půjčování se knihovnická veřejnost dočkala dalšího s napětím očekávaného rozsudku téhož soudu. Šlo – jen ve zkratce uvedeno – o věc C-301/15, kdy francouzská soudní instance předložila téměř SD EU předběžnou otázku ve věci francouzského programu digitálního zpřístupnění rozbraných knih 20. století. Z právního hlediska šlo o oprávnění kolektivního správce (jako je např. v České republice DILIA) udělit v rámci tzv. rozšířené správy souhlas k digitalizaci knih, jež již nejsou dostupné na trhu, a k jejich zpřístupnění komunikační sítí (v prostředí webu). Kolektivní správce touto cestou dává souhlas k užití děl i takových autorů, které nezastupuje na základě smlouvy.

Tento způsob vyrovnání autorských práv se užívá již několik desetiletí v severovýchodních zemích a řadu let také v České republice. V tomto případě zněl výrok soudu v negativním smyslu: každý autor, licenci na užití jeho díla má kolektivní správce poskytnout, musí být skutečně osloven, aby měl prokazatelně možnost podle své úvahy předmětné užití díla vyloučit. Za implicitní souhlas k užití lze považovat také např. souhlas autora k užití díla pro tzv. stejné publikum. Také v tomto případě se mezi evropskými knihovníky stále ještě ujasňuje, jaké důsledky a všechny souvislosti vynesení rozsudku má. Může svými důsledky závažným způsobem zasáhnout rovněž do záměrů na rozvoj digitálních služeb knihoven v České republice. Je však také možné, že vzniklý problém může být řešen legislativním aktem na úrovni EU.

ZDENĚK MATUŠÍK | zdenek.matusik@nkp.cz

Metodičky a metodici – donkichoti v terénu

O svém metodickém „poslání“, kterému se v kulturní oblasti věnuji už několik desetiletí, jsem vždycky s nadsázkou říkávala, že radím těm, kteří svou práci umějí, jak ji vlastně mají dělat. Nad stolem jsem dokonce mívala Lecův citát: *Vždycky se najdou Eskymáci, kteří vypracují pro obyvatele Konga pokyny, co dělat v době tropických veder.*

Dlužno dodat, že v časech velkého bratra měl význam daného citátu několik sendvičových vrstev, ale tou, kterou jsem si vybrala jako nejměkčí, bylo ono upozornění, abych se na své svěřené ovečky nevytahovala, pozorně poslouchala, byla empatická a trpělivá, vždycky mluvila srozumitelnou řečí a dokázala odhadnout možnosti. Tak se na věc díváme všichni, že ano, milí soupeřníci? Ale ne vždy se nám daří.

Modelová situace A

Jak si máte udržet nadhled, když přijedete do nádherné obce, kterou obklopují klidové zóny, cyklostezky, na návsi s anglickým trávníkem se tyčí památná lípa, potkáte novou autobusovou zastávku oděnou do skla a chromu, lavičky, osvětlení, zámkovou dlažbu chodníků, barevné fasády domů? Tady to žije, řeknete si obdivně. A pak přijedete na úřad a pan starosta zavolá nějaké děvče, které odloží koště a jde vám otevřít starou rozvrzanou skříň plnou knih z výměnného fondu.

– *To to máte hezky nachystané*, pochválíte s představou, že nový výměnný soubor je netrpkavě očekávaný.

– *To je naše knihovna*, špitne děvče.

– *Knihovna? Tahle skříň je knihovna? Prostě nechápete.*

A hned vám koudel hoří a hned letíte za starostou.

– *Pane starosto, prosím, s tou skříňí vedle, to myslíte vážně?*

Starosta se sebevědomě rozloží do svého vůdcovského křesla. Vy se pokoušíte o jogínské dýchání. Nebude to lehký rozhovor.

– *Tady o knihovnu není zájem. Vlastně ji tu držím jenom z takové nostalgie*, řekne a v koutku mu cukne úsměšek.

A vy začnete hrát mariáš, vynášíte desítky, filky, esa, flek, re, tuty a domů odjíždíte bez bot, smutná a ponížená.

Modelová situace B

Jinde rekonstruují knihovnu a vy se společně s knihovnicí těšíte, jak to bude voňavé a pěkné místo. Jak tam lidem bude dobře. O to víc, že knihovnice patří do party mladých nadšenců, kteří vedle ve vsi hrají divadlo, pořádají karnevaly, masopusty, letnice a zimnice a kdo ví, co ještě. A pak se dozvíte, že se ve zrekonstruovaných prostorách usadila mladá ambiciózní starostka a knihovnici oznámila, že pro knihovnu prostory nemá, tudíž ji ruší...

Modelová situace C

A tady si zase připadáte jako v akčním filmu. Jedete na metodickou návštěvu, jste domluvená s knihovnicí, přijedete přesně na čas. Obecní úřad otevřený. Mříž, která chrání dveře knihovny, také otevřená. Zaťukáte, otevřete a spustíte obecní alarm. A ze dveří kanceláře vyletí rozlíčený starosta, který pravidelně diskutuje o kriminalitě v pořadech České televize, řve stejně jako ten alarm a telefonuje na FBI, aby vás zatkl

Pohled do interiéru střežské Místní knihovny Braškov

Foto: Hana Matějčková

a zneškodnili, a vy prcháte chodbou a vysvětlujete. Marnost a neslyšitelnost! A knihovnice si zatím doma ve skleníku v poklidu pikýruje rajčata a teprve signál nesoucí se vesnicí ji přiměje k evakuaci na domluvené místo.

Máme holé ruce?

Často si tedy postesknete, že v ruce – kromě legislativy a doporučení – nemáte vůbec nic. Všechno, co můžete, musíte podpořit argumentací ze šuplíku snů a přání, zapojit chabou silu přesvědčivosti, osobního nadšení, fyzické pomo-

ci. A je vám jasné, že pokud to klapne, budete si zase večer kapat do očí Visine, protože už zase budete mít z prachu a plísni zánět spojivek, mazat záda koňskou masťou, protože jste si vyhodila plotýnku, když jste přestavovala regály, a už vůbec nebudete mluvit na toho svého Rhetta Butlera doma, protože dneska jste toho už opravdu napovídala dost a dost.

Metodičky a metodici? Jsou vyjednávači, bojovníky, přesvědčovatelé, dělníky, donkichoty v terénu.

HANA MATĚJČKOVÁ | matejkova@svkkl.cz

Neušlo nám

Akademie volného času podruhé

V loňském školním roce se poprvé v Městské knihovně Chodov rozběhl program s názvem *Akademie volného času*, určený pro veřejnost a především také pro seniory.

Právě senioři projevíli o sebevzdělávání nebývalý zájem, a tak se jim 6. 10. 2016 opět otevřely dveře do pomyslných školních lavic. Loni bylo pro uchazeče studium rozděleno na deset lekcí, přičemž polovina se zaměřila na přírodní vědy a druhá polovina na historii města Chodova pod vedením místního historika Miloše Bělohávků. Letos, v druhém ročníku, tomu není jinak. Opět je připraveno deset lekcí, ovšem program již nabývá celistvějšího a více vysokoškolsky zaměřeného rázu. (Od 2. 2. 2017 bude spuštěn opět první ročník *Akademie volného času* pro nové zájemce. Bližší informace v Městské knihovně Chodov, na tel. 352 352 256 či dospel@knihovnachodov.cz.)

Celý „semestr“ je zaměřen na tvorbu vlastního rodokmenu a s tím spjatých dovedností, jako je např. práce s výpočetní technikou, práce se skenerem a úprava fotografií, grafický design, citační norma, knihvazačství a vlastnoruční knihvazba a další. Pevně věřím, že závěrečné práce v podobě knižních rodokmenů všech zúčastněných budou mít pozitivní přínos nejen pro ně samé, ale také pro všechny členy jejich rodin. Přeji tímto mnoho zdaru v dalším ročníku!

TEREZA MIKOLÁŠKOVÁ

Proč vůbec psát?

Foto: Martin Kibi Fořt

Nutkáni psát bývá mnohdy tak silné, že zakrývá otázku, proč se vlastně tak moc lidé chtějí do psaní pustit. Do posilovny chodí člověk, aby zpevnil své ochablé svalstvo, a vůči okolí je motivován pouze tím, že chce dobře vypadat. Pokud však autor chce, aby byl čten, musí být jeho úvaha o tom, proč by někoho mělo jeho psaní zajímat, o poznání hlubší. Na kurzech tvůrčího psaní, které se odehrávají v knihovně, se na začátku stačí rohlédnout po regálech plných knih a zamyslet se, proč je autoři napsali.

Ponechme stranou motivaci, že dotyčný chce být slavný nebo bohatý. Určitě existují jednodušší cesty, jak se dostat do světél reflektorů, než napsat bestseller. Otázku výtěžku radíme raději vůbec neotvírat. Stačí, když si dáme dohromady dvě a dvě. Tedy informaci, že autor dostává honorář podle prodaných kusů a že čtenářů čtoucíh česky je zkrátka málo. S čím však bývá knihovník dennodenně konfrontován, jsou důvody, proč někteří lidé píší a proč je jiní lidé čtou.

Chci vyprávět svůj příběh

Zajímavé je, že často lidé, jejichž život působí nudně a fádně, mají pocit, že stačí jen zapracovat

na literární formě. A pak už bude jejich životní příběh čtenářský trhák.

Život sám je na pointy skoupý, happyendy šetří a navíc příběhy vlastně nikdy nekončí. Náhod je někdy moc a jindy k uzoufání málo.

Ruku na srdce – všimněte si, kolik modelek, herců, sportovců, ba i youtuberů vydalo knihu o svém životě, a lidé je vskutku čtou. Zajímá je daná osoba, znají ji z médií a váží si jejích úspěchů. Čtenáři populární osobnost často sledují dlouhodobě prostřednictvím médií a životopisná, poutavě napsaná kniha je jen logickým završením této pozornosti.

Běžný adept psaní není mediálně známou osobností, a tudíž musí na vyprávění svého příběhu napnout daleko více sil. Musí mu dát začátek a konec, najít pro něj příhodný literární kabát, pečlivě volit jazykové prostředky a se všemi postavami zacházet jako s figurkami na šachovnici.

V každé hře jsou nanejvýš dva králové, je strana dobra a zla; pěšáků může být víc, ale každého zajímá jen jedna dáma hodná toho jména.

Vyprávět svůj příběh může každý, ale otázkou zůstává, proč by ho vůbec čtenáři měli číst. Respektive, proč by zrovna můj příběh měl zaujmout masu čtenářů? Při dnešních knižních nákladech stačí i jen několik stovek čtenářů. Vypadá to, že to není velké číslo, ale přiznejme si – je to dost.

Úkol: Proč byste měli číst mé příběhy?

Účastníci literárního workshopu již v této chvíli mají vlastní texty. O jejich tvorbě, námětech a pravidlech jsme si podrobně povídali na uplynulých literárních dílnách. Vznikly tak zcela nové povídky, novely či začátky románů. Pro tento úkol si každý frekventant kursu psaní vybere svůj podle vlastního mínění nejlepší text.

Ostatní účastníci jej mohou znát z předešlých sezení, anebo – což je ještě vhodnější – autor si napíše text speciálně pro toto závěrečné setkání. A snaží se ho ostatním „prodat“ – neboli zaujmout budoucí čtenáře či rovnou nakladatele.

1. Popíše stručně děj. O tom jsme se zde již zmínili. Nemělo by jít o žádné dlouhé a komplikované vyprávění. Tím autor čtenáře jen odradí. Stačí pár vět. Nikdy neprozrazujeme klíčovou část děje, rozuzlení nebo snad samotný závěr.
2. Vysvětlí, proč zvolil daný žánr – romanci, fantasy, dramatický příběh ze současnosti, detektivku – vzhledem k popsanému ději.
3. Stanoví, pro jakou cílovou skupinu čtenářů text napsal. Případně srovná s tituly podobného ražení, které cílí na stejné čtenáře. Může již modelovat, jak by měla být kniha dlouhá, zda by měla mít ilustrace, jaký by se k ní hodil formát apod.
4. Budoucím čtenářům přednese argumenty, co jim vůbec jeho příběh přinese. Třeba pouze zá-

bavu a nic víc (ale i to je legitimní posláním části psané beletrie!), úsměvnou parodií na současné jevy, zdánlivě klasické dobrodružství, ovšem s jasně daným morálním podtextem (ochrana rodiny, přátelství versus zrada apod.).

Představení svého beletristického textu musí brát autoři s pokorou vůči čtenáři. Samozřejmě, nesmí jim chybět zdravé sebevědomí, ale měli by si uvědomit, že tzv. super sečtělostí a „wikipedia“ znalostí jen lidí naštvou. Ostentativním předváděním své geniality či přehnanou odborností čtenáře spolehlivě znechutí. Čtenáři chtějí příběh, ne povýšené poučování. (Bavíme se samozřejmě o beletrii či poezii, nikoli o odborné literatuře.)

Fanfiction

O tomto fenoménu jsme na literárních dílnách psali, ovšem poněkud v jiných souvislostech (týkalo se to samotného budování příběhu a zejména inspirace při tvorbě vlastních textů). Nyní se na věc pokusíme – v roli organizátorů tvůrčích workshopů – podívat jinak. Autoři předvedou své dílo v kontextu dané knižní série, ať už se jedná o knihu, komiks či film.

Úkol: Podívejte se na mé příběhy ze sdílených světů.

Nechť autor sám představí svou oblíbenou knižní či filmovou sérii. Měl by sdělit, čím ho dané dílo zaujalo a proč se ho rozhodl rozšířit ze svého pohledu.

▪ Smyslem vstupu do již existujícího literárního světa musí být nový příběh, ne jen přerovnávání cihliček, tedy popisování prostředí nebo zmnožování postav.

Nechte budoucí spisovatele z kurzu tvůrčího psaní propojit jejich svět, jejich názory a příběhy s již existujícím fikčním světem literárního díla. Nový výtvar by měl být pravděpodobný a poutavý, vhodně skloubený s předlohou.

Příklad – Harry Potter a jeho česká akce: *Proč se legenda s jízvou na čele objevila v Hradci Králové, v Praze nebo ve vesnici poblíž Karlových Varů? Uvidíte, jak popíšu lázeňské město napažené mozkomory. V mém příběhu se dozvíte i o současných problémech města, ve kterém právě probíhá filmový festival, a to vše z pohledu stárnoucího mága Harryho Pottera.*

Workshop s Klárou Smolíkovou pořádaný knihovnou ve Veselí nad Moravou

Foto: archiv knihovny

Co dál?

Tovaryš spisovatelského řemesla má napsanou povídku či román. Ví, že nestačí, že mu psaní pochválila babička, maminka, strýc, partner či partnerka. Tato hodnocení zpravidla jen zmatou. A tak poslal svůj text různorodým betačtenářům, byl ochoten se o něm bavit s ostatními psavci a jejich připomínky či náměty si vzal k srdci a dál s nimi pracoval.

Co s textem nedělat?

- Neilustrovat si ho.
- Nepodezírat každého redaktora, že mu chce nápady zcizit.
- Nerozesílat ho ve společném e-mailu všem nakladatelům.
- Nesnažit se ho za každou cenu, tedy i za cenu vlastního nákladu, hned vydat.

Co s textem dělat?

- Nechat ho uležet.
- Nebát se ho několikrát přepracovat.
- Krátit!
- Poslat ho do některé z literárních soutěží.
- Nebát se ho uveřejnit na blogu.
- Nebát se ho odložit na dno šuplíku a začít psát další.

Psaní i publikování vyžaduje trpělivost.

Psaní vyžaduje trpělivost a trpělivost je i klíčem k úspěchu. Přestože nás média živí příběhy o geniálních literátech, kteří z čistého nebe a bez větší průpravy napsali bestseller, realita je jiná. Spisovatelé se učí. Měli by psát zprvu jen pro radost svou a svého okolí a postupně si po-

mocí literárních workshopů či soutěží vylepšovat řemeslo.

Kdo nás prodá?

Kromě stylu a umu by si totiž každý budoucí spisovatel měl postupně budovat jméno a okruh příznivců. O propagaci a prodeji knižních titulů mají čtenáři jen mlhavé povědomí. Realita je však neúprosná. Kniha vychází spousta a nakladatelé se příliš nevyplatí investovat do nováčka.

I dobrý titul může v množství publikovaných knih zapadnout.

Ve chvíli, kdy má autor pocit, že je připraven na knižní trh vstoupit a že jeho texty jsou dostatečně kvalitní, měl by si zodpovědět několik následných otázek:

- Uspěly mé texty v literárních soutěžích?
- Mám kolem sebe lidi, kteří mi pomohou s jazykovou a stylistickou redakcí?
- Jsem ochotný na textu ještě pracovat a zapracovat připomínky nakladatele?
- Ví, jak já sám pomohu titul propagovat?

Budoucí spisovatel by měl být schopen o svém psaní komunikovat písemně (prostřednictvím sociálních sítí, na vlastním webu či blogu) i ústně (na besedách, při rozhovorech v médiích apod.). Musí počítat s tím, že jde s kůží na trh, což bývá zejména pro introverty obtížné. Měl by být ochoten dát knize svou tvář, věnovat svůj čas propagaci. Možná bude překvapen, že toho času je i víc, než mu zabralo samotné psaní. Ale to už je jiný příběh.

JIŘÍ W. PROCHÁZKA a KLÁRA SMOLÍKOVÁ

Literární výročí

ÚNOR

Před 135 lety, **2. 2. 1882**, se narodil irský spisovatel **James Joyce** († 1941), vedle M. Prousta, R. Musila, F. Kafky či V. Woolfové jeden z nejvýznamnějších představitelů moderní prózy první poloviny 20. století; autor sbírky básní *Komorní hudba*, souboru povídek *Dublňané*, dramatu *Vyhnanci* a románů *Portrét umělce v jinošských letech*, *Odysseus* a *Finnegans Wake*.

Před 20 lety, **3. 2. 1997**, zemřel český spisovatel **Bohumil Hrabal** (* 1914), autor povídek, próz a novel *Perlička na dně*, *Pábitelé*, *Ostře sledované vlaky*, *Taneční hodiny pro starší a pokročilé*, *Inzerát na dům, ve kterém už nechci bydlet*, *Morytáty a legendy*, *Obsluhoval jsem anglického krále*, *Něžný barbar*, *Postřižiny*, *Městečko, kde se zastavil čas*, *Slavnosti sněženek*, *Krasosmutnění*, *Přilíš hlučná samota*, *Harlekýnovy milióny* a trilogie *Svatby v domě*, *Vita nuova* a *Proluky* a dalších knih; řada jeho próz byla zfilmována.

Před 205 lety, **7. 2. 1812**, se narodil anglický spisovatel **Charles Dickens** († 1870), jeden z nejvýznamnějších romanopisců 19. století; autor románů *Kronika Pickwickova klubu*, *Oliver Twist*, *Starožitníkův krám*, *David Copperfield*, *Ponurý dům*, *Zlé časy*, *Malá Dorritka*, *Příběh dvou měst*, *Nadějné vyhlídky* a dalších; řada z nich byla zfilmována.

Před 180 lety, **10. 2. 1837**, zemřel ruský básník, prozaik a dramatik **Alexandr Sergejevič Puškin** (* 1799), vedle mnoha básní a pohádek ve verších napsal poémy *Ruslan a Ludmila*, *Kavkazský zajatec*, *Bachčisarajská fontána*, *Cikáni*, *Poltava* či *Měděný jezdec*, slavný román ve verších *Evžen Oněgin* (operu podle něj složil P. I. Čajkovskij), dramata *Boris Godunov*, *Skoupý rytíř*, *Mozart a Salieri*, *Kamenný host* či *Hodokvas v době moru* a prózy *Dubrovskij*, *Piková dáma* či *Kapitánská dcerka*. Představitel romantismu, největší ruský básník, zemřel na následky souboje s milencem své ženy Georgesem d'Anthèsem.

Před 310 lety, **25. 2. 1707**, se narodil italský dramatik **Carlo Goldoni** († 6. 2. 1793), autor mnoha desítek proslulých komedií, z nichž řada se hraje dodnes, např. *Poprask na laguně*, *Impresario ze Smyrny*, *Zdravá nemocná*, *Kavárnička* či

Lhář; asi nejslavnější je komedie *Sluha dvou pánů*; komedie *Mirandolina* se stala námětem opery B. Martinů.

Před 175 lety, **25. 2. 1842**, se narodil německý spisovatel **Karl May** († 1912), který proslul zejména svými dobrodružnými příběhy o indiánském náčelníkovi Vinnetouovi a zálesáku Old Shatterhandovi, podle nichž vznikla v 60. letech řada dodnes populárních filmů.

Před 100 lety, **25. 2. 1917**, se narodil **Anthony Burgess** († 1993), britský romanopisec, básník, filmový scenárista, hudební skladatel, pianista, libretista, učitel, jazykovědec, kritik v oblasti literatury, filmu, divadla a gastronomie; český vyšel jeho nejslavnější román *Mechanický pomeranč* (zfilmoval S. Kubrick) a román *Všechno, jen slunce ne*.

Před 215 lety, **26. 2. 1802**, se narodil **Victor Hugo** († 1885), francouzský prozaik, básník, dramatik, esejista a politik, autor slavných románů *Chrám Matky Boží v Paříži*, *Bídníci*, *Dělníci moře*, *Muž, který se směje* a *Devadesát tři*, dramatu *Cromwell*, *Marion de Lorme*, *Hernani*, *Král se baví*, *Lukrécie Borgia*, *Marie Tudorová*, *Ruy Blas*, *Torquemada* aj., básnické epopoje *Legenda věků* a mnoha dalších děl; řada z nich byla zfilmována, G. Verdi složil opery podle dramatu *Hernani* (*Ernani*) a *Král se baví* (*Rigoletto*), podle *Bídníků* vznikl slavný muzikál.

Před 210 lety, **27. 2. 1807**, se narodil americký básník **Henry Wadsworth Longfellow** († 1882), autor známé *Písně o Hiawathovi*.

Před 115 lety, **27. 2. 1902**, se narodil americký spisovatel **John Steinbeck** († 1968), nositel Nobelovy ceny za literaturu (1962), autor románů *Neznámému bohu*, *Pláň Tortilla*, *Hrozny hněvu* (Pulitzerova cena 1940), *Byla kdysi válka*, *Měsíc zapadá*, *Na plechárně*, *Toulavý autobus*, *Na východ od ráje* či *Zima úzkosti*, novely *O myších a lidech* a dalších děl.

Před 110 lety, **27. 2. 1907**, se narodil český spisovatel **Bohumil Říha** († 1987), autor knih pro děti (*Honzíkova cesta*, *O letadélku Káněti*, *Divoký koník Ryn* aj.), historické trilogie o vládě krále Jiřího z Poděbrad (*Přede mnou poklekni*, *Čekání na krále*, *A zbyl jen meč*) či románu *Doktor Meluzin* o venkovském lékaři, který zfilmoval F. Vlácil pod názvem *Dým bramborové natě*.

Knihovny v Grenoble

Grenoble je největší alpskou aglomerací. Podvčetně zde byla zimní olympiáda, a i když je zejména symbolem zimních sportů, je také významným evropským vědeckým střediskem a zároveň jedním z nejprestižnějších francouzských univerzitních center. Podle nedávné ankety časopisu *L'Étudiant* je Grenoble na prvním místě v žebříčku měst, kde se nejlépe studuje.

V lednu minulého roku došlo ke sloučení tří místních univerzit a vznikla Univerzita Grenoble Alpes. Studuje tu 45 000 studentů, z toho 15 % ze zahraničí, u doktorandů činí tento podíl 45 %. Univerzitu tvoří 24 fakult a institutů, 80 laboratoří a výzkumných středisek. Pracuje zde na 3000 pedagogů a 2500 technických a administrativních pracovníků, její roční rozpočet je 450 milionů eur.

Komplex univerzitních knihoven poskytuje fakultám a studentům zdroje potřebné ke studiu i pedagogické činnosti a je přístupný pro všechny studenty univerzity. Nabízí časopisy, tištěné knihy a další související služby: prostory pro skupinovou práci, kopírky, skenery a přístup k rostoucímu počtu digitálních dokumentů periodik, elektronických knih, databází.

Knihoven je vlastně několik – jsou organizovány jako univerzitní knihovní síť s profesionálním personálem a koncipovány tak, že se vzájemně doplňují. Otevřeno mají 78 hodin týdně, ve všední dny do 22 hodin, v sobotu do 17 hodin.

V areálu Saint-Martin-d'Hères získáme informace z oblasti humanitních věd, literatury, jazyků, práva, ekonomie, managementu, matematiky, chemie, biologie, fyziky apod. Při Fakultní nemocnici v La Tronche se nachází knihovna zabývající se lékařstvím a souvisejícími obory, na dalších místech pak najdeme pedagogiku, komunikaci a umělecké obory. Studenti literatury a humanitních věd mají raději klasickou podobu knih, a i když je jim nabízena forma elektronická (v elektronické verzi je možné si půjčit většinu publikací), často raději počkají, až se vrátí tištěná verze žádaného dokumentu. Do univerzitních knihoven má přístup každý, ve skutečnosti

toho využívá z řad laické veřejnosti jen několik desítek postarších čtenářů. Zato studenti o prázdninách a v neděli, kdy je univerzita zavřená, houfně využívají služeb sítě městských knihoven.

Městská knihovna v Grenoble spravuje síť třinácti veřejných knihoven rozmístěných po celém městě, stejně jako osm dalších knihoven místních kulturních institucí (např. Informační centrum současných divadelních spisů, knihovna vydavatelství Glenat, knihovna Alberta Soboula, knihovna Muzea francouzské revoluce). Byla založena v roce 1772 a od roku 1970 sídlí v budově, kterou navrhl architekt Jean Benoit a která byla postavena v letech 1955–1959. Budova má od září 2004 statut kulturní památky dvacátého století. Obsahuje kolem 800 000 knih a dokumentů, fondy bývalé provincie Dauphiné a kraje Auvergne-Rhône-Alpes, jakož i prestižní fondy: kláštera La Grande Chartreuse, Stendhala, Berliozův a Champollionův. Tyto fondy jsou přístupné na vyžádání. Řadí se k nim i původní všeobecný fond, obsahující 196 000 tiskovin, 20 000 rukopisů z doby do konce 19. století a 706 inkunábulí.

Posláním veřejné knihovny je kromě památkové péče také přispět k rozvoji četby a bojovat proti negramotnosti. K tomu slouží i propojená výzkumná a konzultační síť ostatních knihoven ve městě včetně oněch osmi výše zmíněných.

Od roku 2003 knihovna v dubnu organizuje ve spolupráci s městem Grenoble akci *Knížní jaro*, sestávající z přednášek, panelových diskuzí, představení, výstav, workshopů a autogramiád. Na internetových stránkách knihovny je možno najít a připojit svůj názor na 900 filmů všech žánrů i na záznamy některých přednášek, které se zpravidla konají v ústřední budově (například seminář astrofyzika Huberta Reevea z března 2014). Systém *Pagella* (pagella.bm-grenoble.fr) umožňuje přístup k digitálním sbírkám.

Světlem místních knihoven mne provázal Laurent Perrilat, kurátor univerzitní knihovny.

Knihovna ve finském městě Sello pořádá pravidelné čtení dětí psům – a to s velkým úspěchem. Výzkumy odborníků prokázaly, že čtou-li děti psům, má to pozitivní vliv na jejich vývoj, čtou rychleji a zvyšuje se u nich počet přečtených knih. Tuto akci organizují ve finské knihovně již od roku 2011 a spolupracují s místní školou. Je důležité si uvědomit, že ne každý majitel psa je takové spolupráci nakloněn. Je nutné vybrat psa, kterého se děti nebudou bát a který je naprosto zdravý, se zapojením psa do aktivit knihovny musí souhlasit také rodiče dětí. Knihovnické děti do čtení nenutí, ale čekají, zda si tuto možnost samy vyberou. Celý zážitek musí být pro děti pozitivní, některým dětem trvá až tři návštěvy, než ztratí ostych a nervozitu z psí přítomnosti. Za psa vždy odpovídá jeho majitel, který musí být přítomen. Vztah dětí a psa je nutno budovat na vzájemné důvěře a náklonnosti. Děti čtou většinou psům velmi rády – je to zábavné, nikdo je neopravuje, nikdo nenabízí nevyžádanou pomoc a nehodnotí jejich výkon. Děti si vybírají často knihy právě o psech, vybírají si texty s kratšími větami a jednoduchým obsahem, aby je „posluchači správně pochopili“. Děti, které čtou častěji a nahlas, daleko rychleji zlepšují své čtení. A mohou začít již doma – čtením nějaké neživé hračky. Důležité je zbavit se stresu a úzkosti z nedokonalého projevu a získat pohled na čtení jako něco zábavného.

(Scandinavian Library Quarterly – Volume 49, No. 3/2016, s. 15–17)

Městská knihovna v saském Heidenau se rozhodla vzhledem k uprchlické krizi zavést nové knihovnické služby především pro žadatele o azyl v Německu. Zaměstnanci městské knihovny spolupracují s imigranty již od jejich první návštěvy v knihovně v srpnu 2015 a ve velmi krátkém čase našli řadu možností jejich podpory. Důležitým programem bylo zahájení výuky němčiny. Knihovna získala vhodné učebnice a další výukové materiály a začala intenzivně spolupracovat s řadou organizací, které v Německu imigrantům pomáhají. Knihovna má vzdělávací materiály v arabštině, turečtině a portugalštině – velmi důležité jsou dvojjazyčné knihy pro děti. Knihovníci z Heidenau se také rozhodli zapojit žadatele o azyl do místní komu-

nity, a tak vyzvali zdejší spřátelené obyvatele ke společným aktivitám s imigranty. Pro knihovnický je důležitá práce s imigranty i s obyvateli města Heidenau, primárně s těmi, kteří integraci cizinců nejsou příznivě nakloněni. Snaží se v rámci svých programů překonávat zažitá předsudky, dávají nahlédnout do kulturního zázemí uprchlíků. Díky financování německého spolku knihovníků DBV – Landesverband des Deutschen Bibliotheksverbandes a dalších organizací byly položeny slušné základy pro vybudování vícejazyčného informačního a vzdělávacího fondu knihovny. Knihovna by také ráda získala více zahraniční literatury v jazycích imigrantů. Tady spolupracuje s německým Červeným křížem a místní protestantskou církví.

(Das Magazin der Bibliotheken in Sachsen – Jahrgang 9, Nr. 2/2016, s. 72–74)

V listopadu 2016 oslavili na Slovensku 70 let od počátků tisku pro slovenské nevidomé. V roce 1946 byl schválen statut tiskárny a nakladatelství s názvem Slovenská slepecká tlač se sídlem v Levoči. Do této doby se knihy přepisovaly ručně, nebo se dodávaly z Česka. Žáci neměli žádnou učebnici v knižní podobě a museli ji přepisovat formou diktátu. V Levoči se od roku 1946 tiskly učební texty Braillovým písmem. Počátky slepeckého tisku na Slovensku byly velmi pomalé a komplikované. V roce 1952 přešla tiskárna pod hlavičku Svazu invalidů a výrobní a prostorové problémy pokračovaly. V říjnu 1955 vznikla první slovenská Slepecká knihovna Braillových knih v Báhoni, její fond činilo 14 knih. V roce 1971 ji přestěhovali do Levoče. V roce 1999 převzalo knihovnu Ministerstvo kultury SR. Slepecká redakce dodnes vydává periodika pro nevidomé a odpovídá za přípravu výběru článků ze slovenských periodik ve zvukové verzi na CD nebo ve formátu mp3. Knihovna dále plní funkci vydavatelství dokumentů ve speciálních formátech (Braillovo písmo, zvukové nahrávky, zvětšený typ černotiskového písma, digitální texty a reliéfní grafika). V posledních letech se do popředí dostává zvukový záznam a stále častěji dochází k digitalizaci textů – té dává přednost primárně mladší generace nevidomých.

(Bibliotheca Universitatis – Ročník 12, číslo 1/2016–17, s. 10–13)

KNIHOVNICTVÍ

Teorie. Řízení a organizace

■ HAGEN-McINTOSH, Joyce, ed. Librarianship and intellectual freedom: an ongoing consideration for librarians. [Knihovnictví a intelektuální svoboda: aktuální úvaha pro knihovníky.] Oakville, Ontario; Waretown, USA: Apple Academic Press, 2016. xxii, 226 stran: ilustrace. ISBN 978-1-77188-396-2 *Ifb T 243524*

■ Kultura České republiky v číslech: vybrané údaje ze statistických šetření. Praha: Národní informační a poradenské středisko pro kulturu, 2016. 31 stran: grafy, tabulky. *Zb 9.872/B*

■ NOTE, Margot. Project management for information professionals. [Projektový management pro informační odborníky.] Amsterdam; Boston; Heidelberg; London; New York; Oxford; Paris; San Francisco; Singapore; Sydney; Tokyo: Chandos Publishing, an imprint of Elsevier, 2016. xxi, 212 stran: grafy, tabulky. Chandos information professional series. ISBN 978-0-08-100127-1 *Kf 40.416*

■ Ouvrir plus, ouvrir mieux: un défi pour les bibliothèques / sous la direction de Georges Perrin. [Prodloužená otvírací doba: výzva pro knihovny.] Villeurbanne: Presses de l'enssib, 2014. 173 stran: ilustrace. Boîte à outils, 31. ISBN 979-10-91281-39-3 *Kfb 40.333*

Architektura knihoven

■ HAPEL, Rolf a kol. Rum til forandring: Dokk1 – Aarhus' nye mødested = Space for change: Dokk1 – Aarhus' new meeting place. [Prostor pro změnu: nové místo setkávání.] Aarhus: Aarhus Kommunes Biblioteker, 2015. 111 stran, 20 nečíslovaných stran: barevné ilustrace, plány. ISBN 978-87-89860-18-3 *Aac 40.258*

■ HAUKE, Petra a Klaus Ulrich WERNER, Hrsg. Praxishandbuch Bibliotheksbau: Planung – Gestaltung – Betrieb. [Příručka k výstavbě knihoven: plánování, projekční činnost.] Berlin; Boston: De Gruyter Saur, 2016. xi, 528 stran: barevné ilustrace. De Gruyter reference. ISBN 978-3-11-040318-3 *Aa 40.418*

Organizace knihovních fondů

■ BRENNENDORFER, Thomas. RDA essentials. [Základy RDA.] Chicago: American Library Association; Ottawa: Canadian Library Association; London: CILIP: Chartered Institute of Library and Information Professionals, 2016. xvi, 376 stran: ilustrace, tabulky. ISBN 978-0-8389-1328-4 (U.S.) ISBN 978-1-78330-056-3 (U.K.) *Odabb 40.359* ISBN 978-0-88802-347-6 (Canada) *Odabb 40.412*

Úplný přehled novinek najdete na adrese http://ipk.nkp.cz/?page=09_Okn/Prirustky.htm

■ GODBY, Carol Jean, Shenghui WANG a Jeffrey K. MIXTER. Library linked data in the cloud: OCLC's experiments with new models of resource description. [Knihovna propojená daty v cloudu: experimenty OCLC s novými modely popisu zdrojů.] San Rafael, CA: Morgan & Claypool Publishers, 2015. xiii, 140 stran: barevné ilustrace. Synthesis lecture on the semantic web: theory and technology, 9. ISSN 2160-4711 ISBN 978-1-62705-219-1 *Od 40.365*

■ BORK, Martina. Im Labyrinth der Bibliothek: metaphorische Bibliotheksentwürfe in zeitgenössischer Literatur und bildender Kunst. [V labyrintu knihoven: metafornické konstrukce knihoven v současné literatuře a výtvarném umění.] Wiesbaden: Harrassowitz Verlag, 2015. viii, 269 stran: ilustrace. *Culturae, 14.* ISBN 978-3-447-10471-5 *Tz 40.427*

■ Jahresbericht 2015. [Ročenka 2015.] Zürich: Zentralbibliothek, 2016. 43 stran: barevné ilustrace, tabulky. *Teb 9.885/B*

Sítě knihoven

■ Výroční zpráva 2015 / text Lenka Hanzlíková z dokumentu Rozbor činnosti a hospodaření MKP; grafická úprava Helena Rosová. Praha: Městská knihovna v Praze, 2016. 1 složený list (12 nečíslovaných stran): barevné ilustrace. *Tee 9.873/B*

■ Jahreshbericht 2015. [Ročenka 2015.] Zürich: Zentralbibliothek, 2016. 43 stran: barevné ilustrace, tabulky. *Teb 9.885/B*

■ Výroční zpráva 2015 / text Lenka Hanzlíková z dokumentu Rozbor činnosti a hospodaření MKP; grafická úprava Helena Rosová. Praha: Městská knihovna v Praze, 2016. 1 složený list (12 nečíslovaných stran): barevné ilustrace. *Tee 9.873/B*

Služby knihoven

■ LUCAS-ALFIERI, Debra. Marketing the 21st century library: the time is now. [Marketing knihovny 21. století: nyní je čas.] Amsterdam; Boston; Heidelberg; London; New York; Oxford; Paris; San Diego; San Francisco; Singapore; Sydney; Tokyo: Chandos Publishing, an imprint of Elsevier, 2015. xi, 105 stran: ilustrace. Chandos information professional series. ISBN 978-1-84334-773-6 *Se 40.417*

Knihovny v Grenoblu s. 38

↑ Budova Univerzitní knihovny
← Budova Městské knihovny

Foto: Jan Sekal

Knihovnické pohádky o knížkách s. 23 →

Ukázka ilustrace Michala Sušiny

Repro bambook

Knihovna v Černotíně probuzená z letargie ↓

s. 25–27 Příznivci a čtenáři knihovny a její knihovnice (v pokleku)

Foto: archiv Místní knihovny Černotín

↑ **Proč vůbec psát?** s. 34–36

Momentka z literárního workshopu s J. W. Procházkou v Knihovně v Černé Hoře

Foto: Klára Smolíková

KNIHOVNY A ZNALOSTI v České republice

Počet obyvatel:
10,6 mil
1 knihovna na
1,942 obyvatel

Veřejné knihovny v České republice

Veřejné knihovny
registrují **1,4 mil.**
uživatelů

Počet návštěv
knihoven
dosahuje ročně
23,6 mil.

Česká republika má
5353
veřejných knihoven

91%
z nich nabízí
přístup k internetu

České knihovny
uskutečnily ročně
60 milionů
výpůjček knih,
časopisů a jiných
dokumentů

Vzdělávací aktivity
pořádané knihovnami
přilákají ročně
800 000
návštěvníků

Znalosti v České republice

Česká republika se
nachází na **17.** místě
v EU podle Indexu DESI
(Index digitální ekonomiky
a společnosti)

9%

dospělých Čechů se
účastní aktivit
celoživotního vzdělávání

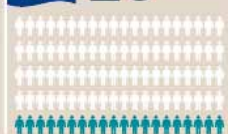
44%

českých zaměstnavatelů mělo
problémy při hledání zaměstnanců
s odpovídajícími znalostmi

% dospělých s nízkou gramotností

20%

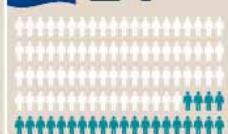
12%

% dospělých s nízkou matematickou gramotností

24%

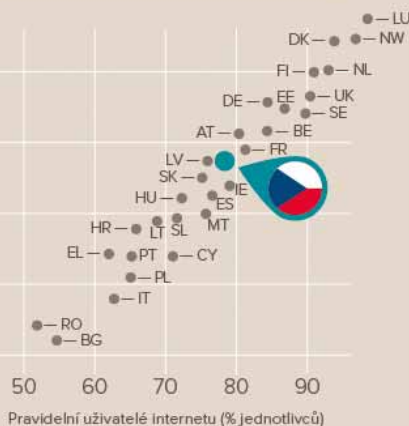

13%

Jak dobří jsou Češi online?

Základní nebo nadprůměrné digitální znalosti
(% jednotlivců)

Pravidelní uživatelé internetu (% jednotlivců)

Věděli jste?

Miliony lidí poprvé získaly přístup
k internetu ve veřejné knihovně.